

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Hvordan er regnskapsførere forberedt på å jobbe med bærekraftsrapportering for SMB?

How are accountants prepared to work with sustainability reporting for SMEs?

Anna Helena Almelid, Nora Sophie Nyhammer Lekven og Renate Næss Yndestad

Bachelor i økonomi og administrasjon

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap/Institutt for økonomi og administrasjon/Fordypning i regnskap og skatt

Veileder: Svein Tore Sviggum

Innleveringsdato: 25. mai 2022

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Sammendrag

Bærekraft er et mye brukt begrep i dagens samfunn, men betydningen kan være forvirrende. Økt fokus på bærekraft fører til økte forventninger om at næringslivet også må ta ansvar. Bedriftene kan ta ansvar ved å rapportere på bærekraft, og vise at de tar et aktivt standpunkt. Store foretak har lover og retningslinjer for hvordan de skal rapportere, men det mangler tydelig veiledning for små og mellomstore bedrifter.

Regnskapsføreren sin hovedoppgave er å hjelpe bedrifter med lovpålagt rapportering. I mange tilfeller har de også en rådgivende funksjon, og er tett på beslutninger som omhandler lønnsomhet og drift. Vi ønsker derfor å undersøke regnskapsføreres rolle i bærekraftsrapportering for små og mellomstore bedrifter (SMB), både i dag og i fremtiden. For å finne svar på dette, har vi intervjuet tre autoriserte regnskapsførere og en informant som har erfaring og kompetanse på området.

Bærekraftsrapportering er under mye utvikling og det er fortsatt et umodent område. Hovedfunnene våre er at regnskapsførere i dag har liten kompetanse og erfaring rundt bærekraftsrapportering og de har lite kjennskap om ny og relevant informasjon om EUs taksonomi og NSRS. Bærekraftsrapportering anses som et viktig konkurransefortrinn for SMB og som vil bli enda viktigere de kommende årene.

Summary

Sustainability is a widely used term in today's society, but the meaning can be confusing. Increased focus on sustainability leads to increased expectations that businesses also need to take responsibility. Companies can take responsibility by reporting on sustainability, and showing that they take an active stand. There are laws and guidelines for how large companies should report on sustainability, but there is a clear lack of guidance for small and medium-sized enterprises (SME).

The accountant's main task is to help companies with statutory reporting. They often have an advisory function, and are close to decisions linked to profitability and operations. We want to examine the role of accountants in sustainability reporting for small and medium-sized enterprises, both today and in the future. To answer this, we interviewed three certified public accountants and an informant with experience and expertise in the field.

There is a lot of development in sustainability reporting and it is still an area that needs more work. Our primary findings are that accountants today have little knowledge and experience about sustainability reporting and they have little knowledge of new and relevant information about EU's taxonomy and NSRS. Sustainability reporting is considered an important competitive advantage for SMEs and will become even more important in the coming years.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Våre forventinger	2
1.3 Avgrensing	2
1.4 Problemstilling.....	3
2.0 Teoretisk grunnlag	4
2.1 Regnskapsfører	4
2.2 Bærekraft.....	4
2.2.1 FNs bærekraftsmål.....	5
2.2.2 Den triple bunlinjen	6
2.2.3 Environmental, Social and Governance (ESG).....	8
2.2.4 Konkurransetrinn	9
2.3 Regulering av bærekraft	9
2.3.1 Norges rolle i klimaavtaler	10
2.3.2 EUs handlingsplan	11
2.3.3 EUs taksonomi - Forordning 2020/852/EU	12
2.4 Bærekraftsrapportering.....	13
2.4.1 Regulering av bærekraftsrapportering i Norge	13
2.4.2 Bærekraftsrapportering for SMB	14
2.4.3 Azets SMB-barometer våren 2022.....	14
2.4.4 NSRS.....	15
2.5 Grønnvasking.....	16
2.5.1 Miljøsertifisering.....	17
3.0 Metode.....	18
3.1 Samfunnsvitenskapelig metode	18
3.2 Valg av metode.....	19

3.3 Datainnsamling.....	20
3.3.1 Generalisering.....	20
3.3.2 Primær og sekundærdata	21
3.3.3 Utvalg.....	21
3.4 Intervju	22
3.4.1 Intervjuform.....	22
3.4.2 Praktiske hensyn under intervju	23
3.4.3 Intervjuguide.....	25
3.4.4 Forskningsetikk ved intervju	25
3.5 Analyse	26
3.5.1 Innholdsanalyse	27
3.5.2 Sammenbinding.....	29
3.6 Kvaliteten av undersøkelsen.....	29
3.6.1 Validitet.....	30
3.6.2 Reliabilitet.....	31
3.6.3 Undersøkelsens kvalitet.....	32
4.0 Presentasjon av funn.....	33
4.1 Har du erfaring med bærekraftsrapportering?	33
4.2 Hvilke fordeler og ulemper ser du i forbindelse med bærekraftsrapportering for SMB?	33
4.3 Hvordan vil regnskapsførerne jobbe med bærekraftsrapportering for SMB i fremtiden?.....	34
4.4 Hvordan føler du deg forberedt på å jobbe med bærekraftsrapportering?.....	35
4.5 Andre funn.....	36
4.6 Resultat av funn.....	37
5.0 Drøfting	38
5.1 Regnskapsførere mangler erfaring om bærekraftsrapportering	38
5.1.1 Bærekraftsrapportering i skyggen av korona?.....	39
5.2 Det lønner seg å rapportere på bærekraft	39
5.2.1 Miljøsertifisering gjør bedriften attraktiv	40

5.2.2 Grønnvasking kan bli en utfordring	41
5.3 Hvem skal dra i gang bærekraftsrapportering for SMB?	41
5.3.1 Klimaavtaler og den norske stat	41
5.3.2 Regnskapsfører	42
5.3.3 Økt forventning i samfunnet.....	43
6.0 Oppsummering og konklusjon	44
6.1 Videre forskning	45
7.0 Kilder	46
8.0 Vedlegg	53
Vedlegg 1 – Intervjuguide.....	53
Vedlegg 2 – Informasjonsskriv.....	55
Vedlegg 3 – Meldeskjema	59

1.0 Innledning

Innledningsvis i bacheloroppgaven vil vi presentere bakgrunnen for hvorfor vi anser bærekraftsrapportering for små og mellomstore bedrifter som et relevant og interessant tema, og hvordan vi har valgt å avgrense oppgaven. Deretter vil vi presentere vår valgte problemstilling.

1.1 Bakgrunn

Overalt i samfunnet har bærekraft blitt et viktig tema de siste årene, blant annet i politikken, økonomien og i media (FN-Sambandet, 2021). Vi møter begreper som bærekraft og det grønne skiftet i markedsføring for både produkter og bedrifter, men begrepene brukes i så mange ulike sammenhenger at det blir uklart hva som egentlig menes. Vi ser også at begrepet grønn blir brukt synonymt med bærekraft, uten at det alltid er en dypere forklaring av hva dette innebærer. De Forente Nasjoner (FN) definerer bærekraft ved at man møter dagens behov uten å ødelegge for at kommende generasjoner kan få dekket sine behov (FN-Sambandet, 2021).

Det grønne skiftet handler om at vekst og utvikling må skje innenfor naturens tålegrenser og at vi må jobbe for å bli et lavutslippsland innen 2050 (Klima- og miljødepartementet, 2021). Investorer, kunder, ansatte og andre interessenter er i økende grad opptatt av samfunnsansvar, bærekraft og foretaksstyring som beslutningsnyttig informasjon (Deloitte, u.å). Bedrifter står i fokus og det forventes at de tar ansvar, noe som kan vises gjennom bærekraftsrapportering. Regnskap Norge hevder at dersom man leverer på bærekraft, kan det være et konkurransefortrinn og at man i verste fall kan risikere at hele virksomheten går tapt dersom man ikke gjør det (Regnskap Norge, 2021).

Ny lovgivning rundt bærekraftsrapportering og miljøklassifisering fører til økte krav for store foretak (NHO, u.å). Ifølge Regnskap Norge vil de store foretakene som allerede er i gang med sin bærekraftige omstilling, stille krav til sine leverandører (Sundalskleiv, 2021). Dette vil medføre at små og mellomstore bedrifter (heretter forkortet til SMB) også må rapportere på

bærekraft selv om det ikke er lovpålagt, og det er derfor viktig for alle, inkludert SMB å jobbe aktivt med bærekraft.

Regnskapsføreren med sin kunnskap og kompetanse spiller ofte en viktig rolle i kundenes drift og lønnsomhet. For små og mellomstore bedrifter kan regnskapsføreren være en god partner. Kundene kan komme til regnskapsførerne med spørsmål og problemstillinger i bedriften for å få gode råd. Hvordan regnskapsførers rolle vil være i fremtiden og hvordan bærekraft og rapportering kan påvirke er usikkert, og er derfor et interessant utgangspunkt for denne oppgaven.

1.2 Våre forventinger

To av tre studenter på bacheloroppgaven har hatt valgfaget "Praksis i regnskapsførervirksomhet" og fikk da et innblikk i bransjen. En av virksomhetene var i en storby, mens en annen var i en bygd. Fra innblikket i bransjen fikk vi en forventning til kompetanse og arbeidsoppgaver hos regnskapsførere. Før undersøkelsen hadde vi en forventning om at bærekraftsrapportering var lite utbredt hos SMB og at regnskapsførere hadde liten kompetanse og erfaring med dette. Vi forventer dermed at regnskapsførerne ikke er forberedt på å jobbe med bærekraftsrapportering. Vi har prøvd å være bevisst på våre forventninger og la dem styre datainnsamlingen i så liten grad som mulig.

1.3 Avgrensing

Vårt fokus i denne oppgaven er primært på SMB. En viktig grunn til å fokusere på SMB er fordi de ikke har krav til bærekraftsrapportering. Innføring av større krav til store foretak fører til økt forventning om at også SMB må rapportere om bærekraft. Mer enn 99% av alle norske bedrifter er små og mellomstore (Regnskap Norge, 2019, s.1), og de står for nær halvparten av den årlige verdiskapningen i Norge (NHO, u.å.). Bærekraft er et omfattende fagområde, men i denne oppgaven vil vi i hovedsak fokusere på miljøaspektet av bærekraft.

Ifølge regnskapsloven (rskl.) § 1-5 regnes store foretak som allmennaksjeselskap, børsnoterte foretak, eller andre regnskapspliktige dersom det er fastsatt i forskrift. Små foretak er definert i rskl. § 1-6 og må på balansedagen ikke oppfylle to av tre kriterier fastsatt i lov:

- Salgsinntekt: 70 millioner kroner,
- Balansesum: 35 millioner kroner,
- Gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk

Foretak som oppfyller to av kriteriene ovenfor, men som ikke kan karakteriseres som store etter rskl. §1-5, er mellomstore foretak. Mellomstore foretak skal følge alle av regnskapslovens hovedbestemmelser. Store foretak har noen utvidede krav, mens små foretak kan kan følge unntaksbestemmelser som fremgår av loven.

1.4 Problemstilling

Vi ønsker å få frem hvilke synspunkter regnskapsførere har på bærekraftsrapportering for SMB. Videre vil vi se på hvor forberedt regnskapsførere er på å jobbe med bærekraftsrapportering, og hvilke fordeler og ulemper de ser at bærekraftsrapportering vil gi for sine kunder. Dette vil vi finne ut av gjennom intervjuer med autoriserte regnskapsførere. Med utgangspunkt i dette, og innledende om bærekraftsrapportering har vi kommet frem til følgende problemstilling:

“Hvilken rolle har regnskapsfører i bærekraftsrapportering for SMB i dag og i fremtiden, fra regnskapsførers ståsted?”

2.0 Teoretisk grunnlag

I dette kapittelet vil relevant teori knyttet til problemstillingen presenteres. Først beskriver vi hva en regnskapsfører er og hva som ligger i begrepet bærekraft og hvordan dette kan anses som et konkurransefortrinn. Deretter går vi videre til å presentere reguleringen av bærekraft og bærekraftsrapportering, både for store bedrifter og SMB. Vi vil til slutt beskrive hva grønnvasking innebærer, da det er et sentralt tema å ta opp når vi snakker om bærekraftsrapportering for SMB.

2.1 Regnskapsfører

Regnskapsførernes viktigste oppgave er å hjelpe bedrifter med regnskapet. En regnskapsfører kan enten være ansatt i en bedrift for å føre deres regnskap, eller være ansatt i en regnskapsbedrift som fører regnskap for andre (Regnskap Norge, u.å.). En regnskapsfører uten autorisasjon kan føre regnskap for en bedrift dersom vedkommende er ansatt i bedriften. Skal en regnskapsfører ta på seg å føre regnskap for andre, krever det en autorisasjon fra Finanstilsynet, jf. regnskapsførerloven §1 (1). For å bli autorisert må man oppfylle krav om utdanning og praksis, som er regulert i Regnskapsførerloven av 18. juni 1993 nr. 109, og Regnskapsførerforskriften av 8. februar 1999 nr. 196.

Regnskapsførerens hovedoppgave er å ivareta oppdragsgiverens plikter etter bokførings- og regnskapslovgivningen, og sørge for at alle relevante opplysninger inkluderes i regnskapet. Arbeidsfordeling mellom regnskapsfører og kunden skal være etablert i arbeidsavtalen som utarbeides i starten av samarbeidet (God Regnskapsføringsskikk, 2017, punkt 3.2). Det er nødvendig med god og relevant regnskapsinformasjon for at ledelsen og styret skal kunne ta beslutninger knyttet til bedriften. God og relevant regnskapsinformasjon er også essensielt for at eiere, investorer, banker og myndigheter skal få nødvendig informasjon om bedriftens økonomiske stilling (Kristoffersen, 2014, s. 171).

2.2 Bærekraft

Bærekraft i et næringslivsperspektiv handler om å verne og styrke sine økonomiske, sosiale og miljømessige forhold gjennom å ta et langsiktig ansvar, samtidig som man tar ansvar for

egen virksomhet. Alle disse faktorene må virksomheten klare å balansere på en god måte for at den skal anses som å drive bærekraftig virksomhet (Carson et al., 2019, s. 126). Dette betyr at virksomheten må klare å erverve inntekt uten at det går på bekostning av miljøet og samfunnet rundt.

2.2.1 FNs bærekraftsmål

I Stockholm i 1972 hold FN sin første miljøkonferanse. Konferansen ble gjennomført på bakgrunn av at industriland begynte å anerkjenne de store miljøskadene industrien påførte omgivelsene, på tross av at den samme industrien hadde skapt stor økonomisk vekst. Det var bred enighet om at disse miljøskadene måtte begrenses, men det var mindre åpenhet for å begrense industrialiseringen. Land som hadde kommet kortere i industrialiseringen var spesielt kritisk (Carson et al., 2019, s. 126).

I 1987 publiserte FNs kommisjon for miljø og utvikling ledet av Gro Harlem Brundtland, mest kjent som Brundtlandkommisjonen, rapporten *Vår felles fremtid*. Rapporten konkluderte med at industrialiseringen forbruker naturens ressurser i alt for stor grad. Det var også satt fokus på viktigheten av at utviklingen hadde som målsetting å sikre menneskelige verdier og respektere naturens bærekraft. Rapporten introduserte begrepet bærekraftig utvikling og definerte det som: «*en utvikling som møter dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners evne til å tilfredsstille sine behov*» (Carson et al., 2019, s. 127). Denne definisjonen av bærekraftig utvikling har vært viktig for FNs bærekraftsarbeid videre.

Brundtlandkommisjonen tok utgangspunkt i å balansere forholdet mellom økonomisk vekst og miljøhensyn. Carson et al. (2019) kaller dette for svak bærekraft. Svak bærekraft innebærer at man kan bytte ut et av bærekraftsforholdene (økonomi, sosialt og miljø) til fordel for de andre. I svak bærekraft er det totale utfallet viktigst; hensyn til miljø kan til en viss grad ofres for økonomisk vekst. Sterk bærekraft derimot innebærer at man ikke kan ofre miljømessige hensyn uansett hvilken økonomisk gevinst det ville medføre (Carson et al., 2019, s. 128-129).

FNs bærekraftsarbeid resulterte i lanseringen av FNs bærekraftsmål, Sustainable Development Goals (SDG), som trådte i kraft 1. Januar 2016. FNs bærekraftsmål består av 17 overordnede mål og 169 delmål som skal bidra til en bærekraftig utvikling for alle dens medlemsland, inkludert Norge, og skal nås innen 2030 (Carson et al., 2019, s. 126-127).

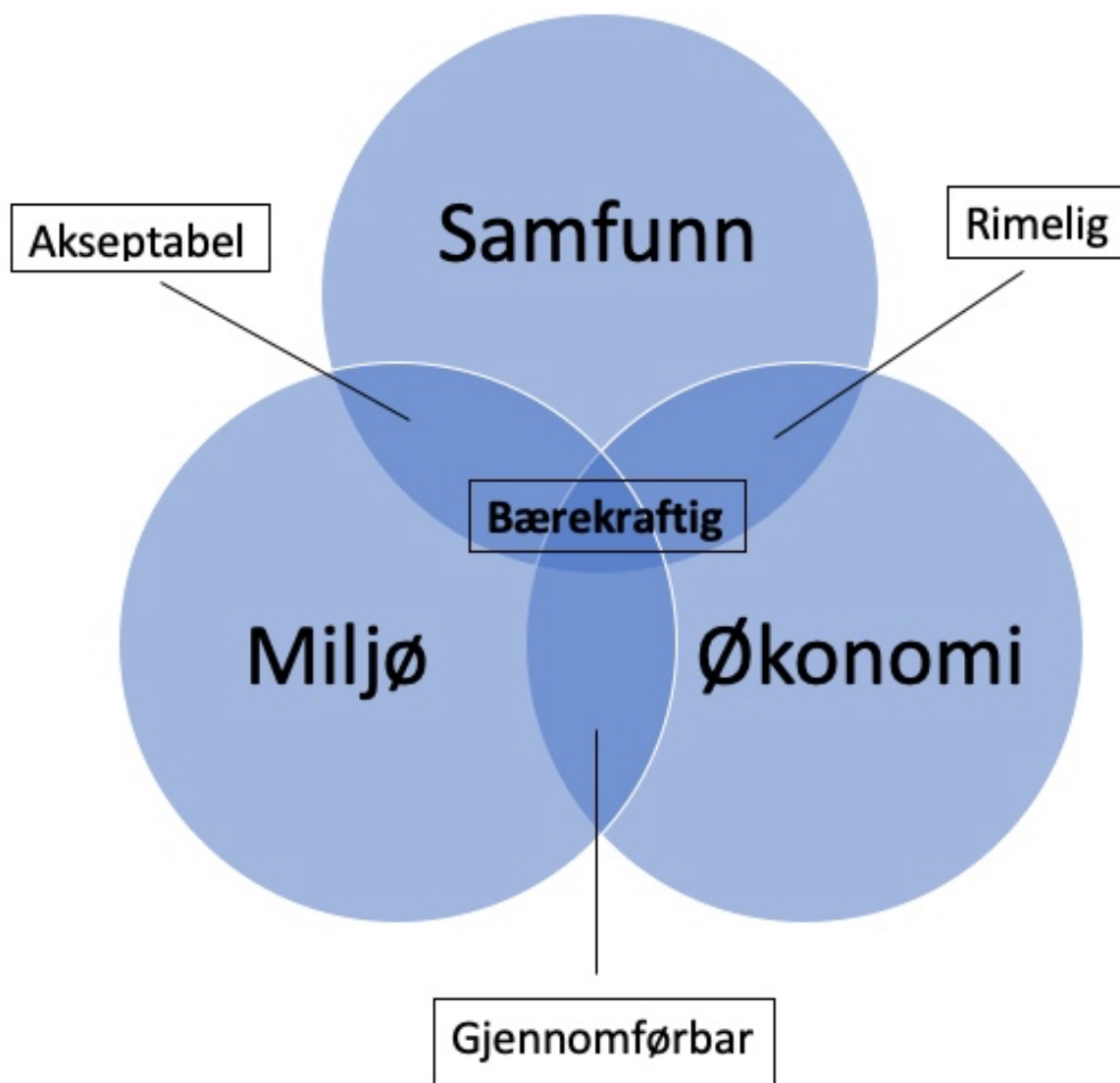
De 17 overordnede målene er som følger:

(FN-Sambandet, 2021)

2.2.2 Den triple bunnlinjen

Bærekraft omfatter altså at virksomheter må balansere forholdet mellom økonomi, samfunn og miljø. Den triple bunnlinjen er et rammeverk som skal synliggjøre bedriftens forpliktelser utenfor egen virksomhet og ble presentert av John Elkington i 1998. Rammeverket er satt opp for å vise bedrifter at de må ta et ytterligere ansvar utover sine økonomiske hensyn. De må også ta hensyn til samfunn og miljø. Begrepet bunnlinje blir som oftest brukt i finansielle sammenhenger, og refererer til bedriftens årsresultat. Elkington presenterer også en sosial og miljømessig bunnlinje for bedriftene (Carson et al., 2019, s. 135). Dette vil si at bedrifter ikke bare skal forholde seg til sin økonomiske kapital, men også sin sosiale- og miljøkapital. Under har vi laget en illustrasjon av den triple bunnlinjen basert på illustrasjon i Carson et al.

(Carson et al., 2019, s. 135)

Den økonomiske bunnlinjen tar for seg overskuddet virksomheten genererer. Over tid må virksomheter ha større inntekt enn kostnader for å være bærekraftig. Det er ikke tilstrekkelig å se på bedriftens interne økonomiske virkninger, det må også tas med de økonomiske virkningene dens daglige drift har på samfunnet. Virksomheter som jobber etter den triple bunnlinjen må se på hvilke sosiale og miljømessige goder overskuddet genererer (Carson et al., 2019, s. 135).

Den sosiale bunnlinjen tar for seg hvordan mennesker påvirkes av virksomheten, både internt og eksternt. Med internt menes arbeidstakere i virksomheten, her tar den sosiale

bunnlinjen for seg momenter som arbeidsbetingelser og diskriminering. Med eksternt menes virksomhetens kunder, lokalsamfunnet osv. Her tar den sosiale bunnlinjen for seg menneskerettigheter, korrupsjon og bidrag til lokalsamfunnet. Virksomheter som jobber etter den triple bunnlinjen må jobbe for å ikke negativt berøre menneskene rundt virksomheten (Carson et al., 2019, s. 126).

Den miljømessige bunnlinjen tar for seg hvordan virksomhetens aktivitet påvirker det ytre miljøet. Dette gjelder mange ulike former for aktiviteter for å bevare det ytre miljø som varierer basert på virksomhetens kjerneaktiviteter. Bedriftsledere som jobber etter den triple bunnlinjen må jobbe mot å påføre det ytre miljø minst mulig skade og redusere sitt økologiske fotavtrykk. På sikt er tanken at dette vil være lønnsomt for bedriften fordi det vil føre til en reduksjon i kostnader og bevare naturen som vi mennesker og kloden er avhengig av (Carson et al., 2019, s. 136-137).

Elkington argumenterer for at man burde rapportere på alle de tre bunnlinjene under en felles bærekraftsrapportering (Carson et al., 2019, s. 139).

2.2.3 Environmental, Social and Governance (ESG)

Mange bedrifter rapporterer om ESG, som inkorporer de tre bunnlinjene i en felles rapport. ESG står oversatt for miljø, sosiale, og forretningsetiske forhold og representerer en helhetlig tilnærming til bærekraft. ESG-kriteriene inkorporerer alle komponentene av bærekraft i vurderingen av hvordan bedrifter driver etisk og ansvarlig forretningsstyring. ESG vurderingene påvirker bedrifters finansielle risikovurdering, og det blir forventet at bedrifter med god ESG-score har en høyere grad av bærekraftig og langsiktig avkastning (PwC, u.å.).

Ifølge en global undersøkelse utført av PricewaterhouseCooper (PwC) vil bedrifters ESG-rapportering påvirke rekruttering av ansatte i fremtiden. Undersøkelsen viste at 75% av arbeidstakerne som ble intervjuet ønsker å jobbe for organisasjoner som bidrar positivt til samfunnet. Undersøkelsen er gjort i 19 forskjellige land spredt over alle verdensdelene, og omfatter 32 517 respondenter (PwC, 2021). Norge er ikke et av landene som har deltatt, men det vil trolig være relevant for norske bedrifter med dagens globalisering.

2.2.4 Konkurransefortrinn

Roos et al. (2014) sier at for å kunne oppnå like høy avkastning som konkurrentene er det viktig at virksomheten opprettholder og utvikler konkurransefortrinn fra et strategisk perspektiv (Roos et al., 2014, s. 192). Evnen til utvikle og opprettholde konkurransefortrinn må ses på som en funksjon av forhold i omgivelsene i tillegg til hvordan virksomheten disponerer og anvender sine tilgjengelige ressurser (Roos et al., 2014, s. 134).

Ifølge verdens største topplederundersøkelse gjennomført av UN Global Compact og Accenture i 2019 kom det frem at 94% av lederne i verdens største bedrifter mener at bærekraft er viktig for fremtidig suksess (Gupta et.al., 2019, s. 22). I tillegg viser en undersøkelse gjort av New York University i 2019 at produkter som markedsføres som bærekraftig, hadde en salgsvekst som var 5,6 ganger høyere enn andre produkter i løpet av en 5-årsperiode (Kronthal-Sacoo, Whelan, 2019, s. 3). Å fremstå som bærekraftig kan med andre ord anses som et konkurransefortrinn.

Ifølge Lorentsen (2021) er det en vesentlig fordel for SMB å starte med bærekraftsrapportering allerede nå dersom man som bedrift ønsker å være konkurransedyktig i fremtiden. Dette kommer frem i et blogginnlegg på Azets sin hjemmeside, skrevet av Mats Lorentsen, leder for forretningsutvikling og bærekraft i selskapet.

2.3 Regulering av bærekraft

Den europeiske union (EU) har en strategi om å gjøre Europa til den første klimanøytrale regionen i verden innen 2050 (European Comission, u.å). Flere ulike klimaavtaler er innført for at Europa skal jobbe sammen om å nå dette målet, samt FNs bærekraftsmål. Vil vil i dette kapitlet først presentere Norges rolle i ulike klimaavtaler, og deretter EUs handlingsplan for å bli en klimanøytral region. Til slutt presenterer vi EUs taksonomiforordning, som er grunnmuren i EU sin handlingsplan for bærekraftig finans (NHO, u.å).

2.3.1 Norges rolle i klimaavtaler

Nasjonen Norge har bygget store deler av sin rikdom gjennom olje og gass, noe som er godt kjent for sine påvirkninger på miljøet. Det argumenteres derfor for at Norge bør ta et større ansvar for å nå bærekraftsmålene, både økonomisk og med klimatiltak. Norges syn på bærekraft er i dag sterkt preget av et utgangspunkt i svak bærekraft (Pedersen, 2021, s. 108). Det vil si at Norge har en holdning som tilsier at vi til en viss grad er villige til å ofre miljømessige forhold for å opprettholde økonomisk vekst.

Ifølge regjeringen må alle land samarbeide for å løse klimaproblemene (Klima- og miljødepartementet, 2021). De mest fremtredende internasjonale avtalene er FNs klimakonvensjon (1992), kyotoprotokollen (1997) og Parisavtalen. Disse anses som rammeverk for internasjonale klimaforhandlinger. Parisavtalen er den eneste av disse avtalene som er juridisk bindende og har reelle forpliktelser for alle deltakende land (Klima- og miljødepartementet, 2021).

Norge har som mål å redusere nivået på klimagassutslipp med 50-55% fra nivået i 1990 innen 2030, og med 90-95% innen 2050. Norge har gjennom avtaler med EU allerede forpliktet seg til å samarbeide om å redusere utslipp med minst 40% og Norge har også mål om å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grad (Klima- og miljødepartementet., 2021). Retningsgivende for norsk klimapolitikk er prinsippet om at den som forurenses skal betale, og at klimamålene skal nås mest mulig effektivt. Minst 80% av utslipp i Norge er avgiftspliktig eller inngår i klimakvoter. Virksomheter må ha klimakvote for hvert tonn klimagassutslipp de slipper ut og denne kvoten reduseres hvert år for at utslippet skal ned med 43% fra 2005 til 2030 (Klima- og miljødepartementet., 2021).

Etttersom SMB utgjør majoriteten av bedriftene i Norge, er det også nødvendig at SMB får grep om en mer bærekraftig forretningsmodell og bedre kjennskap til og håndtering av utslippene sine, materialinnkjøp, avfall og energiforbruk (Lorentsen, 2021). Dette er for å bidra til å nå målene i Paris-avtalen og å bekjempe ressursmangel og overforbruk.

2.3.2 EUs handlingsplan

For å redusere og stoppe klimaendringene er det viktig at klimaplaner og løfter ikke blir tomme ord. Det er viktig å få næringslivet med på det grønne skiftet slik at vi kan nå klimamålene. Et godt samspill mellom myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn er nødvendig for at vi skal kunne nå bærekraftsmålene som er satt. Det grønne skiftet krever kapital, og det vil antakelig være behov for privat kapital i tillegg til den offentlige (PwC, 2021). Fordi det ikke har vært tilstrekkelig insentiver til å knytte ESG inn i investerings og rådgivningsprosessen (EØS-notatbasen, 2019) har EU har innført reguleringer og verktøy for å få finanssektoren til å investere i bærekraftige investeringer (European Commission, u.å).

I mars 2018 la EU-kommisjonen fram en omfattende handlingsplan med tiltak for et finansielt system som skal støtte bærekraftig vekst (EØS-notatbasen, 2019). For å få næringslivets støtte og hjelp til å nå målene må det være attraktivt og økonomisk lønnsomt å være bærekraftig. Handlingsplanen legger frem tre mål, og for å nå disse tre målene ble det presentert 10 tiltak. Det er synergi mellom flere av tiltakene og de har til hensikt å fremme bærekraftig vekst. Vi vil fokusere på det første tiltaket, som omhandler etablering av et klassifiseringssystem for bærekraftig virksomhet. Dette klassifiseringssystemet er kjent som EU-taksonomien og blir beskrevet i punkt 2.3.3.

Ifølge EU-kommisjonen er det ikke tilstrekkelige insentiver til at investorer og kapitaltilbydere skal vurdere ESG i investerings- og rådgivningsprosessene sine. Det er i tillegg vanskelig for forbrukere og investorer å identifisere hva som faktisk er bærekraftige investeringer (EØS-notatbasen, 2019). På bakgrunn av dette ble det i mai 2019 presentert en pakke med konkrete forslag til regelverk om bærekraftig finans. Dette omhandler rammer for å tilrettelegge for bærekraftige investeringer, offentliggjøring av opplysninger om bærekraftige investeringer og risiko og referanseverdier for lavkarbonutslipp og positiv karboneffekt (EØS-notatbasen, 2019). Flere av forordningene er innført i EU, og det er forventet at forordningene skal innlemmes i EØS-avtalen i 2022 (Finansdepartementet, 2021).

2.3.3 EUs taksonomi - Forordning 2020/852/EU

Ut ifra tiltak nr. 1 i EUs handlingsplan har EU utarbeidet et klassifiseringssystem (EUs taksonomi) med mål om å flytte investeringer over til mer bærekraftige selskap og aktiviteter (European Commission, u.å.) Formålet med denne er å *“etablere en felles forståelse av hvilke aktiviteter og investeringer som kan regnes som bærekraftige”* (EØS-notatbasen, 2021).

Taksonomien vil hjelpe investorer å bedømme om bedrifter eller prosjekter kvalifiserer til grønne lån (DNB, u.å). Grønne lån gis til prosjekter og aktiviteter som har spesifikke miljømessige kvaliteter og lånet har bedre betingelser enn andre lån (DNB, u.å.).

Taksonomien vil også gi bedrifter klare mål som de kan jobbe mot eller opprettholde, og den kan bidra til å hjelpe forbrukere med å ta gode, bærekraftige valg. EUs taksonomi er ifølge revisjonsselskapet PwC selve grunnmuren i finanssektorens grønne skifte (PwC, 2021). Når vi har en felles forståelse av hva som er grønt, og dette kan måles likt for alle, vil dette kunne bidra sterkt til å redusere grønnvasking (Moe, 2020). Taksonomien er altså et viktig hjelpemiddel til å forhindre og redusere grønnvasking.

EUs taksonomi vil gjelde for finansmarkedsdeltakere og foretak som er pliktig å offentliggjøre ikke-finansiell informasjon ifølge regnskapsdirektivet (direktiv 2013/35/EU) artikkel 19a og 29a (EØS-notatbasen, 2021). Forordningen skal gjelde for foretak av allmenn interesse. Foretak av allmenn interesse er foretak der aksjene kan handles på regulerte marked i EØS-land. Dette vil gjelde banker, kredittforetak og forsikringsforetak med mer enn 500 ansatte og mer enn 20 millioner euro i omsetning, eller 40 millioner euro i eiendeler (PwC, 2021).

Selv om taksonomiens målgruppe er foretak av allmenn interesse, betyr ikke det at SMB er helt upåvirket. Ifølge Regnskap Norge vil SMB i aller største grad påvirkes av taksonomien og de fleste er ikke forberedt (Larsen, 2020). Store foretak blir nødt til å samle inn data fra sine underleverandører, og det er her SMB i stor grad vil kunne bli påvirket. Tidligere administrerende direktør for Regnskap Norge, Christine Lundberg Larsen, uttaler at *“det er ingen tvil om at disse også vil måtte rapportere om sin bærekraft”* (Larsen, 2020).

I tillegg til et klassifiseringssystem stiller EU og taksonomien større krav til bærekraftsrapportering. Sammen med taksonomien kom loven *Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren*. Det har i tillegg kommet et rammeverk for bærekraftige investeringer. Loven er et skritt i riktig retning når det gjelder å nå FNs bærekraftsmål og målene i EUs handlingsplan. Loven ble kunngjort 22. desember 2021, men den har ikke trådt i kraft enda. På tross av dette anbefaler finansdepartementet de som kommer til å bli påvirket av den til å ta den i bruk allerede nå (Finansdepartementet, 2021).

2.4 Bærekraftsrapportering

Bærekraftsrapportering har ifølge Revisorforeningen (u.å.) tradisjonelt vært definert som «ikke-finansiell» rapportering. Rapporteringen har som regel vært presentert i egne rapporter eller vedlegg som ikke nødvendigvis knyttes til den tradisjonelle finansielle rapporteringen. Informasjon om bærekraft blir stadig viktigere for både kunder, markeder, leverandører, myndigheter og andre interessenter. Flere virksomheter ser nå at bærekraft kan ha en direkte betydning for den finansielle stillingen til virksomheten og bærekraftsrapportering har utviklet seg til å bli en viktig del av den finansielle rapporteringen (Revisorforeningen, u.å.).

Bærekraftsrapportering kan bidra til bedre risikostyring, kostnadsutt, besparelser, beslutningsprosesser og tillit blant interessenter; og er viktig for å øke åpenhet, troverdighet og tillit i næringslivet (Revisorforeningen, u.å.). Frem til nå har det ikke vært utviklet noen detaljerte lover eller bestemmelser i regnskapsloven som har regulert bærekraftsrapporteringen. Mangelen på standardisering av bærekraftsrapporteringen har vært en utfordring (Revisorforeningen, u.å.).

2.4.1 Regulering av bærekraftsrapportering i Norge

Reguleringen av ikke-finansiell rapportering finner vi i regnskapsloven (rskl.) om kravene til årsberetningens innhold, jf. rskl. §3-3a. Små foretak er ikke pålagt å utarbeide årsberetning,

og bestemmelsene vil derfor ikke gjelde dem. I henhold til rskl. §3-3c, skal alle store foretak minst redegjøre om sitt samfunnsansvar, miljøforhold, sosiale forhold, arbeidsmiljø, likestilling, ikke-diskriminering, overholdelse av menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser. Det er imidlertid lite krav til form og innhold, og bestemmelsen er ikke tilpasset dagens behov for ikke-finansiell rapportering (Revisorforening, u.å.).

Norsk Regnskapsstiftelse (NRS) er et organ som publiserer regnskaps- og bokføringsstandarder med tilhørende veiledninger i takt med utviklingen i næringslivet. I NRS16 *Årsberetningen*, kommer de med anbefalinger til rapportering av samfunnsansvar og bærekraft, som gjelder for alle selskap som skal avgi årsberetning etter regnskapsloven. Denne standarden gjelder også for små foretak som frivillig avgir årsberetning i henhold til kravene i §3-3a.

2.4.2 Bærekraftsrapportering for SMB

I dag er det ingen regulatoriske krav til at SMB skal rapportere om bærekraft. De vil imidlertid kunne bli påvirket indirekte av å være i verdikjeden til store bedrifter eller av at banker, investorer eller andre kapitalinstitusjoner etterspør denne informasjonen (Lyng, 2022). Den nye loven om bærekraftig finans, som skal gjennomføre EUs taksonomiforordning, fører til at finansmarkedene trenger informasjon om bærekraft i sine investeringsobjekter. Dette er for å kunne møte kravet til dokumentasjon om egen oppfyllelse av regelverket (Lyng, 2022). SMB blir altså ikke direkte påvirket, men slike regulatoriske krav for store foretak forventes å påvirke også SMB (Azets, 2022, s. 32).

2.4.3 Azets SMB-barometer våren 2022

Azets publiserte nylig en studie utført i januar 2022, hvor de så på trender og utfordringer for SMB. Studien baserer seg på 1093 bedrifter som har delt sine personlige erfaringer knyttet til økonomiske utsikter, daglige utfordringer, muligheter og prioriteringer. Resultatene fra studien ble satt sammen kort tid før krigen i Ukraina startet, men problemstillingene og prioriteringene som SMB-ene trekker frem er fortsatt relevante selv

om krigen påvirker den globale økonomien (Azets, 2022, s. 39). De deltakende landene er Norge, Sverige, Danmark, Finland og Storbritannia, hvor norske SMB utgjør 23% av de deltakende bedriftene.

Hovedfunnene knyttet til miljø, sosiale forhold og styring (ESG) i studien viser at SMB erkjenner at ESG er viktig, men at de er trege med tiltak. Nesten to tredjedeler av norske SMB mener de har en god forståelse av hva ESG betyr, og over halvparten mener de har kompetanse i virksomheten til å håndtere det (Azets, 2022, s. 32). Undersøkelsen viser at 78% av norske SMB ikke tar grep knyttet til reduksjon av CO2-utslipp, og at 89% ikke måler virksomhetens karbonavtrykk.

En av de norske deltakerne i undersøkelsen til Azets sier at *“Vi er et lite selskap med liten miljøpåvirkning, forbruket holdes lavt, og sløsing med ressurser er noe vi ser på kontinuerlig”* (Azets, 2022, s. 32). Azets trekker frem at en mulig årsak til at SMB er trege med tiltak kan være at de er forbundet med et lokalt marked, og at ESG kan fremstå som sunn fornuft, f.eks. som denne bedriften uttaler. Videre kan ESG-rapportering by på utfordringer knyttet til kostnadene, kompetansen og ressursene som trengs for å implementere det.

Et annet hovedfunn som er vesentlig å trekke frem omhandler økonomiske utsikter, hvor det viser seg at SMB er optimistiske til sine egne fremtidsutsikter. I kampen for å overleve under korona-pandemien har SMB nedprioritert bærekraft og mangfold ifølge undersøkelsen (Azets, 2022, s. 9). Det trekkes likevel frem at det merkes en beskjeden økning i antall bedrifter som forventer å øke fokuset på bærekraft denne våren sammenlignet med sommeren 2021. Det kan ha en sammenheng med at bedriftene har en økt forventning om positive vekstutsikter for egen virksomhet, til tross for at vi fortsatt er i tredje året med korona og at det er en pågående europeisk krig (Azets, 2022, s. 7).

2.4.4 NSRS

Det eksisterer ulike standarder/metodikker for bærekraftsrapportering i EU, men de er komplekse og lite tilpasset SMB (Regnskap Norge, u.å.). Nordic Accountant Federation (NAF) har dermed utarbeidet og lansert en ny nordisk standard for bærekraftsrapportering som er tilpasset SMB. Standarden som ble publisert 14. oktober 2021, har fått navnet Nordic

Sustainability Reporting Standard, også kjent som NSRS. Regnskap Norge er en del av NAF, og har vært med på å utvikle den nye standarden sammen med søsterorganisasjoner fra Sverige og Finland (Regnskap Norge, u.å.).

2.5 Grønnvasking

Grønnvasking kan defineres som *“en form for villedende markedsføring der et produkt, eller en virksomhet fremstår som bedre enn den faktisk er i forhold til innvirkning på klima, natur og mennesker”* (Grønnvasking, u.å.).

Næringslivets klima-ledere, Verdens naturfond (WWF), Framtiden i våre hender, Zero og Skift har utarbeidet en grønnvaskingsplakat som tar utgangspunkt i FNs 17 bærekraftsmål og er utarbeidet som en rettesnor og veileder for bedrifter og forbrukere (Grønnvasking, u.å.). Grønnvasking knyttes som regel til markedsføring og i Norge vil grønnvasking regnes som urimelig handelspraksis fordi det er villedende markedsføring. Ifølge markedsføringsloven (mfl.) § 6 vil urimelig handelspraksis være *“egnet til å endre forbrukernes økonomiske atferd slik at de treffer beslutninger de ikke ellers ville truffet”*.

I tillegg til økt fokus på bærekraft fra finansinstitusjoner og store foretak, har det kommet sosiale normer som gjør at forbrukere foretrekker mer bærekraftige produkter og tjenester (BDO, 2021). Dette gjør det mer attraktivt for bedrifter å produsere bærekraftige produkter, og ikke minst fremstå bærekraftig. Når det blir økonomisk lønnsomt å være bærekraftig er det mange som vil ha en del av kaken.

Ifølge Baksaas & Stenheim (2020, s. 435) kan regnskapsmanipulering forstås som ledelsens ønske om å tilegne seg selv eller foretaket fordeler som går på bekostning av andre interessenter i foretaket ved å rapportere villedende informasjon gjennom regnskapet. Hensikten bak regnskapsmanipulering er som regel en forventning om at manipuleringen vil føre til økonomiske fordeler for ledelsen. Grønnvasking kan derfor ses på som en form for regnskapsmanipulering. Ifølge regnskapsteori er det ulike modeller som forklarer grunnlaget for regnskapsmanipulasjon.

Mislighetstriangelet er en forklaringsmodell knyttet til regnskapsmanipulasjon. Denne modellen sier at dersom faktorer som press (insentiver), mulighet eller rettferdiggjørelse er tilstede, vil sannsynligheten for regnskapsmanipulasjon være større (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 437). Press eller insentiver kan f.eks. være lovpålagte krav fra myndigheter, eller interessentgrupper som påvirker ledelsen til å manipulere klimaregnskapet.

2.5.1 Miljøsertifisering

For at man skal kunne markedsføre seg som grønn eller bærekraftig i dag er det flere og flere som bruker en form for miljøsertifisering. *“Miljøsertifisering er en ekstern verifisering av miljøstyringssystemet som gir omverdenen sikkerhet for at virksomheten arbeider seriøst med å redusere sin påvirkning på det ytre miljøet”* (Miljødirektoratet, 2021).

Miljøsertifiseringen er en objektiv måte å se hvem som jobber med bærekraft slik at forbrukere, arbeidstakere og kapitaltilbydere enklere kan ta beslutninger.

For å bli miljøsertifisert må virksomheten følge visse standarder for hvordan de skal implementere et miljøstyringssystem og følge dette opp. Hvilke standarder som velges avhenger av hvor anerkjent sertifisering virksomheten ønsker. I dag finnes det forskjellige standarder, og de vanligste standardene i Norge er den norske Miljøfyrtårn, den internasjonale ISO 14001 og den europeiske EMAS (Miljødirektoratet, 2021).

Den mest brukte standarden i Norge er Miljøfyrtårn, og det er over 8 000 virksomheter i Norge som har blitt miljøfyrtårnsertifisert (Miljøfyrtårn, u.å.). Miljøfyrtårn er tilpasset til over 80 forskjellige bransjer og kan brukes av små og mellomstore selskaper. Dette kan forklare hvorfor det er den mest brukte miljøsertifiseringen i Norge. Ifølge Miljøfyrtårnstiftelsen har 60% av bedrifter som blir sertifisert opplevd styrket konkurransekraft og 68% har i stor grad opplevd omdømmeforbedring. Dette er blant annet fordi stadig flere oppdragsgivere og anbud setter krav til bærekraft, og dersom virksomhetene kan vise at de er miljøsertifisert har de større sannsynlighet til å få oppdraget (Miljøfyrtårn, u.å.).

3.0 Metode

Metode er strategien forskeren bruker for å frembringe gyldig og troverdig kunnskap om virkeligheten (Jacobsen, 2021, s. 15). I dette kapittelet gir vi en beskrivelse av hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. Vi trekker frem de valgene og vurderingene vi har tatt for å besvare problemstillingen *“Hvilken rolle har regnskapsfører i bærekraftsrapportering for SMB i dag og i fremtiden, fra regnskapsførers ståsted?”*. Vi presenterer tilnærming, forskningsprosess, forskningsdesign og fremgangsmåte vi har brukt i undersøkelsen. Til slutt legger vi frem hvordan vi analyserer funnene og vurderer validiteten og reliabiliteten til empirien.

3.1 Samfunnsvitenskapelig metode

Når man gjennomfører en undersøkelse ønsker man gjerne å undersøke virkeligheten i forbindelse med et tema, og i den sammenhengen er ontologi og epistemologi viktige begreper. Ontologi betyr *“slik ting faktisk er”* og er læren om hvordan virkeligheten faktisk ser ut. Epistemologi betyr *“læren om kunnskap”* og handler om i hvilken grad det er mulig å få slik kunnskap om verden (Jacobsen, 2021, s. 22-23). Ontologi og epistemologi tar vi med oss videre når vi skal velge metode.

Hvilken metode som fungerer best avhenger av hva man ønsker å finne ut av og hvilken tilnærming man bruker. I samfunnsvitenskapelig metode er det i hovedsak to tilnærminger å velge mellom. Man bruker induktiv tilnærming når man går fra empiri (virkelighet) til teori og man bruker deduktiv metode når man går fra teori til empiri (Jacobsen, 2021, s. 23). Ved induktiv tilnærming prøver forskeren å legge så lite føringer som mulig på informasjonen som samles inn. Etter at informasjonen er innsamlet blir informasjonen strukturert og kategorisert. Ved deduktiv tilnærming har ofte forskeren noen forventninger på forhånd, og samler deretter empiri for å undersøke om forventningene stemmer overens med virkeligheten.

Positivistisk og fortolkningsbasert tilnærming er de to mest brukte tilnærminger og ontologi og epistemologi står sentralt i begge to. Positivism betyr *“det som faktisk finnes”*, dvs. er positivt til stede og kan erfares direkte. Positivistisk tilnærming er tett knyttet til

kvantitativ metode og det brukes som regel en deduktiv tilnærming der datainnsamlingen som oftest skjer i tall (Jacobsen, 2021, s. 25-26). Fortolkningsbasert tilnærming kom som en motreaksjon til positivisme og knyttes tett til kvalitativ metode. Det brukes induktiv tilnærming, og datainnsamlingen skjer i form av ord for å få tak i hvordan mennesker tolker den sosiale virkeligheten (Jacobsen, 2021, s. 28-30).

3.2 Valg av metode

Ved valg av metode må man ta utgangspunkt i det fundamentale for oppgaven, nemlig problemstillingen. En beskrivende problemstilling er ofte interessert i å finne ut av hva folk mener og tenker og sier noe om en tilstand på et visst tidspunkt (Jacobsen, 2021, s. 81). I denne oppgaven har vi en beskrivende problemstilling fordi vi ønsker å finne ut av hva regnskapsførere tenker om deres rolle i bærekraftsrapportering for SMB i dag og i fremtiden.

Med utgangspunkt i problemstillingen må man vurdere hva slags data som skal samles inn, og deretter hvilken metode som skal brukes. Vi skiller mellom kvalitativ og kvantitativ metode; hvor kvalitative data er informasjon fra virkeligheten i form av ord, mens kvantitative data er informasjon i form av tall. Man må altså velge om man vil operere med tall og størrelser eller hvorfor mennesker gjør som de gjør (Jacobsen, 2021, s. 125).

Graden av pre-strukturering utgjør en stor forskjell mellom kvalitativ og kvantitativ tilnærming. Den kvalitative tilnærmingen er i utgangspunktet induktiv, det vil si at data blir strukturert og kategorisert først etter at informasjonen er samlet inn. Ved den kvantitative tilnærmingen kategoriserer man før man samler inn data og tilnærmingen er dermed i stor grad deduktiv. Kvalitativ tilnærming legger altså mye mindre føringer på informasjonen enn den kvantitative (Jacobsen, 2021, s. 127).

Valg av en kvantitativ tilnærming vil føre til at data i større grad kan generaliseres. Det er større avstand til de som undersøkes, noe som gjør det enklere å være kritisk til undersøkelsen. Ulempen med en kvantitativ tilnærming er at dataene får et overfladisk preg, avstand kan føre til lav forståelse og det er mindre fleksibelt (Jacobsen, 2021, s. 134-136).

Fordi vi ønsker å ha et mindre utvalg og dermed ikke kan generalisere, velger vi ikke kvantitativ metode.

Vi velger kvalitativ tilnærming fordi det kan føre til høy relevans av data og fordi den fører til nærhet og åpenhet mellom den som undersøkes og den som forsker. Kvalitativ data gir individuelle og unike forståelser av forhold, noe som ofte vil gjøre dataene svært nyanserte. En annen fordel med kvalitativ tilnærming er at den i større grad er fleksibel. Noen ulemper tilknyttet kvalitative data kan være at det er tidkrevende å samle inn, svakere generalisering, nyansert informasjon kan være vanskeligere å tolke, nærheten kan bli for tett og undersøkelsen kan ha en effekt på resultatet (Jacobsen, 2021, s. 129-132). For å styrke undersøkelsens kvalitet er det viktig at vi er oppmerksomme på ulempene og er bevisst på dem i undersøkelsesprosessen vår.

3.3 Datainnsamling

I denne delen vil vi beskrive hvordan vi har gått frem for å samle inn data. Vi starter med å presentere hva generalisering innebærer. Deretter beskriver vi forskjellen på primær- og sekundærdata som er benyttet og kommer til slutt med grunnlag og avveininger gjort knyttet til utvalget.

3.3.1 Generalisering

I mange undersøkelser er det ønskelig å kunne generalisere funnene fra undersøkelsen. Generalisering handler om *“å påstå at funn basert på studier av noen få, også gjelder for alle”* (Jacobsen, 2021, s.86). Det skilles mellom statistisk generalisering og teoretisk generalisering. I statistisk generalisering påstår man at funnene som gjelder for dem som er studert, også gjelder andre som ikke er studert. I teoretisk generalisering tar man utgangspunkt i noen observasjoner, eller case og lager en generell teori om hvordan virkeligheten ser ut og hvordan fenomen henger sammen (Jacobsen, 2021, s.90).

For å generalisere trenger man ikke undersøke alle i populasjonen, men man kan ta et utvalg. For at generalisering skal være valid og pålitelig må utvalget velges på en spesiell måte. Ofte er det ønskelig med et representativt utvalg, det vil si et utvalg som gjenspeiler

populasjonen (Jacobsen, 2021, s.87). F.eks. dersom 60% av populasjonen er over 40 år, er det ønskelig at 60% av utvalget også er over 40 år. Dette er en svært ressurskrevende prosess fordi man må kartlegge populasjonen godt på forhånd for å være sikker på at utvalget blir representativt. På grunn av begrensede ressurser har vi ikke gjort et slikt utvalg. Utvalget blir få personer og er ikke valgt ut på en representativ måte, som følge av dette har vi begrenset grunnlag for generalisering.

3.3.2 Primær og sekundærdata

For å besvare problemstillingen benytter vi oss hovedsakelig av primærdata, som ifølge Jacobsen (2021, s. 139) innebærer at forskeren selv samler inn opplysninger. Forskeren går da direkte til kilden for å få informasjon, noe vi har valgt å gjøre ved å foreta personlige, åpne intervjuer. I forberedelsene til innsamling av primærdata foretok vi litteratursøk og dokumentundersøkelser for å få en god teoretisk forståelse av temaet. Videre er det brukt sekundærdata for å diskutere funnene fra primærdata opp mot relevant teori.

Litteratursøk har vi foretatt i databasene Oria, Google Scholar, Business Source Elite og Scopus. HVL har et tilbud av ressurser for bachelor- og masterstudenter som vi har benyttet oss av. Vi har deltatt på skrivekurs og seminarer arrangert av HVL og benyttet oss av en personlig litteratursøktime med HVLs ressurspersoner. Søkene viste at det var lite forskning gjort på temaet, til tross for en økt forventning om at SMB også rapporterer om bærekraft. Vi fant en del eldre artikler som presiserer at det kommer til å bli viktig, men ingenting som sier noe om hvor utbredt en slik rapportering er i dag. Vi har lest ulike bachelor- og masteroppgaver, tidsskrifter, offentlige rapporter og nyhetsartikler som har vært med på å forme oppgavens problemstilling.

3.3.3 Utvalg

Populasjonen vi har valgt er autoriserte regnskapsførere på Vestlandet. HVL har et nettverk med regnskapsbedrifter i fylket, og vi har valgt å benytte oss av dette nettverket i utvalg av respondenter. Vi er klar over at regnskapsbedrifter fortsatt har mange lokale kunder, men på grunn av den teknologiske utviklingen i bransjen kan bedriftene ha kunder i hele Norge. Vi ønsket å snakke med autoriserte regnskapsførere fordi de ofte har god erfaring i

regnskapsbransjen. De har som regel hovedansvar for sine kunder og kan dermed ha bedre kontroll på hva kundene etterspør.

Vi sendte ut forespørsel via e-post til 10 regnskapskontor fordi vi vet at det er travelt i denne perioden og at dette kunne føre til frafall i utvalget. Optimalt sett skulle vi hatt et større utvalg, men på grunn av begrensede ressurser så vi på 3-4 respondenter som akseptabelt. To av respondentene svarte ja til intervju på e-post. For å få flere respondenter tok vi kontakt på telefon til regnskapskontorene og vi fikk da bekreftet to intervju til. Av de fire som sa ja til intervju er tre autoriserte regnskapsførere, mens en ikke er regnskapsfører. Vedkommende har utdanning innenfor ledelse og økonomi, og er leder i sin region for en landsdekkende regnskapsbedrift. Denne personen vil videre bli referert til som informant.

Ifølge Jacobsen (2021, s. 178) skilles det mellom respondent og informant. Personer som har direkte kjennskap til et fenomen og er representanter for gruppen vi ønsker å undersøke er respondenter. Personer som selv ikke representerer gruppen vi undersøker, men som har god kunnskap om gruppen eller fenomenet kalles for informant. Senere i oppgaven vil vi referere til "intervjuobjektene" dersom det gjelder både respondentene og informanten. Informanten er aktuell for vår oppgave på grunn av erfaring innen bærekraft og bærekraftsrapportering.

3.4 Intervju

I denne bacheloroppgaven har vi valgt å samle inn kvalitative data ved hjelp av intervjuer. Sosiale fenomener er komplekse, og det kvalitative intervjuet gjør det mulig å få frem kompleksitet og nyanser. Intervju av den skala vi har valgt å gjennomføre er en form for liten-N-studie. Slike studier fokuserer ofte på et fenomen som kan belyses fra ulike synspunkt (Jacobsen, 2021, s. 106). Fenomenet vi ønsket å utforske er problemstillingen vi har presentert og vi ønsket å få frem synspunktene til ulike regnskapsførere.

3.4.1 Intervjuform

Vi vil foreta individuelle, åpne intervjuer, som er den vanligste datainnsamlingsmetoden i kvalitative studier (Jacobsen, 2021, s. 145). Denne metoden kjennetegnes av at undersøger

og respondent prater sammen som i en vanlig dialog og at data som samles inn kommer i form av ord, setninger og fortellinger. Intervju gjør det mulig å innhente fyldige og detaljerte beskrivelser av et fenomen. Denne undersøkelsesmetoden egner seg når vi har få enheter som undersøkes, når vi er interessert i hva det enkelte individ sier og hvordan de fortolker fenomenet som problemstillingen bygger på (Jacobsen, 2021, s. 146).

Det skiller vanligvis mellom fire måter å gjennomføre individuelle intervjuer: ansikt-til-ansikt, telefon, chat og e-post. Primært ønsket vi å møte respondentene ansikt-til-ansikt. Da var man fysisk nær respondenten og denne intervjuformen kunne bidra til å skape en tett, dynamisk og informasjonsrik kommunikasjon (Jacobsen, 2021, s. 147). Det er også noen ulemper knyttet til denne intervjuformen, som at det kan være tid- og ressurskrevende. Det kan også være vanskeligere å få respondenter til å stille til fysisk intervju sammenlignet med på telefon.

I etterkant av korona-pandemien har møter i form av videosamtaler blitt mer brukt, og vi ønsket å gi respondentene muligheten til å velge å møtes ansikt-til-ansikt eller over videosamtale. Skillet mellom ansikt-til-ansikt-intervju og videointervju blir stadig mindre (Jacobsen, 2021, s. 149). Videointervju tar med seg både fordeler og ulemper fra både ansikt-til-ansikt intervju og telefonintervju.

Noen av fordelene med videointervju er at de gir intervjuer mulighet til å observere og ha kontroll over intervjusamtalen på lik linje med ansikt-til-ansikt, samtidig som det er lavere kostnader og lettere å få tilgang til flere respondenter uavhengig av geografisk lokasjon. Nærheten og åpenheten som man får i et ansikt-til-ansikt-intervju kan reduseres noe i et videointervju, og det kan være vanskelig å gjennomføre dersom tekniske problemer skulle oppstå. Vi var opptatt av å forhindre at tekniske problemer skulle forstyrre intervjuet, og respondentene fikk selv mulighet til å velge det stedet de var mest komfortabel med.

3.4.2 Praktiske hensyn under intervju

Under intervjuene har vi brukt båndopptaker og i etterkant transkribert intervjuene. Transkribering innebærer at man overfører tale til skrift, og sitter igjen med en skriftlig

fremstilling av informasjonen (Jacobsen, 2021, s. 201). Mange kan reagere negativt på å bli tatt opp på bånd, og vi spurte derfor om tillatelse i informasjonsskrivet. En ulempe med båndopptaker er at det kan føre til dårlige notater underveis fordi man kan bli "lurt" til å slappe av (Jacobsen, 2021, s 153).

I intervjuprosessen har vi valgt at to fra gruppen skulle delta på hvert intervju, en som intervjuer og en som observatør. Intervjuerens rolle var å holde en kontinuerlig samtale med respondenten, stille spørsmål og være personen respondenten skulle forholde seg til. Observatørens rolle har vært å notere stikkord underveis og bidra med oppfølgingsspørsmål dersom det var nødvendig. Intervjuer og respondent fikk bedre flyt og nærhet i samtalen når den ikke ble avbrutt av at intervjuer måtte skrive ned stikkord underveis.

Ved å være flere enn én fra gruppen unngikk vi at det ble for mye nærhet mellom respondent og intervjuer; noe som bidro til at intervjuer klarte å ha en kritisk avstand og mer analytisk og objektiv holdning til det som ble undersøkt (Jacobsen, 2021, s. 38). At vi var to gjorde det også lettere å vurdere funnene kritisk i etterkant. Å begrense antall deltakere i intervjuet kan få respondenten til å føle seg trygg og komfortabel. Dette fordi at det ikke blir for mange å forholde seg til, og at det i hovedsak er en som stiller spørsmål og viser at den forstår hva respondenten sier (Jacobsen, 2021, s. 157).

I forkant av intervjuet presenterte intervjuerne seg selv og formålet med oppgaven på en kort og oversiktlig måte. Det ble også informert om hvordan informasjonen fra intervjuet ville bli behandlet, og respondenten fikk anledning til å stille spørsmål de eventuelt hadde. Dette bidro til en god atmosfære og god flyt i dialogen videre. Det ble satt av tid til å bli kjent før alle intervjuene, noe som gjorde at både respondent og intervjuer følte seg trygg under gjennomføringen av intervjuene. Vi opplevde at relasjonen med respondentene var enklere å etablere ved fysisk intervju enn ved digitalt intervju, og at det ble brukt lengre tid til småprat før de fysiske intervjuene enn de digitale.

3.4.3 Intervjuguide

For å få god flyt i intervjuet samtidig som vi får svar på det vi faktisk ønsker å undersøke har vi utarbeidet en intervjuguide (Vedlegg 1). En intervjuguide er en oversikt over hvilke temaer vi skal innom i løpet av intervjuet (Jacobsen, 2021, s. 150). Det individuelle, åpne intervjuet bør ikke være for strukturert, men intervjuguiden sikrer at de viktigste temaene blir tatt opp i løpet av intervjuet. Intervjuguiden er utarbeidet på grunnlag av aktuell sekundærdata. Videre er den laget med åpne spørsmål for å få respondentens tanker, erfaringer og refleksjoner rundt fenomenet.

Et utdrag fra intervjuguiden ble sendt til tre av respondentene i forkant av intervjuet. Det var etter ønske fra respondentene for å få forberedt seg til hva de ville bli spurt om. Flere av respondentene sa i forkant av intervjuene at de hadde liten erfaring fra temaet, men at de gjerne stiller til intervju likevel. En ulempe med å sende intervjuguiden på forhånd kan være at vi som forskere legger føringer på hvilken informasjon respondentene gir fra seg ved at vi forhåndsdefinerer hva som er relevant (Jacobsen, 2021, s. 127). For ikke å legge for mye føringer valgte vi å sende noen lukkede spørsmål og to åpne spørsmål hentet fra intervjuguiden. En fordel med å sende spørsmål i forkant er at det kan bidra til at respondentene føler seg mer komfortable under intervjuet.

3.4.4 Forskningsetikk ved intervju

I forkant av intervjuene har vi meldt prosjektet til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Det er et krav om at alle empiriske undersøkelser som innebærer innhenting av personopplysninger skal meldes til Datatilsynet, og at det skal søkes om konsesjon. Selv om respondentene er anonymisert i bacheloroppgaven, har vi behandlet personopplysninger i undersøkelsesprosessen. Meldeskjema til NSD er lagt ved som vedlegg 3.

I informasjonsskrivet (Vedlegg 2) som ble sendt ut til respondentene forklarte vi hvem vi er og hva som er tema og problemstilling. Her ble det blant annet informert om at respondentene vil være anonymisert i oppgaven. Dette er for å få mest mulig ærlige svar, og for at respondentene ikke skal kunne bruke det som "reklame" for bedriftene sine.

Før intervjuene ble det repetert at undersøkelsen er anonym og at respondentene kan trekke seg når som helst. Det ble også informert om at dersom vi ønsker å benytte direkte sitat, vil vi kontakte dem for å få en bekreftelse på at sitatet kan brukes. Dette er for å forhindre at sitat blir tatt ut av kontekst, og i verste fall får en annen betydning enn den opprinnelig hadde.

3.5 Analyse

I denne delen presenteres det en analyse av de kvalitative dataene. En kvalitativ analyse handler delvis om *“å redusere tekster til mindre bestanddeler (ord, setninger, avsnitt) for så å binde disse elementene sammen, for så å forsøke å forstå delene i lys av den helheten som dannes”* (Jacobsen, 2021, s. 198). Analysen er basert på personlige intervju med tre forskjellige autoriserte regnskapsførere. Regnskapsbedriftene har geografisk opphav på Vestlandet. I tillegg har vi én informant som jobber aktivt med kundekontakt og bærekraft i en regnskapsbedrift. To av regnskapsførerne jobber i bygder mens en jobber i en by. Informanten jobber i en storby. Det er viktig å påpeke at analysen er gjort i mindre selskaper, og at vi har begrenset grunnlag for generalisering.

En analyse av kvalitativ data kan noe enkelt deles inn i fire faser: dokumentere, utforske, systematisere og kategorisere, og sammenbinde. Å dokumentere går ut på å beskrive materiale (rådata) vi har samlet inn (Jacobsen, 2021, s. 199). Dette har vi gjennomført ved å renskrive lydopptakene, altså transkriberingen som vi nevnte i kapittel 3.4.2. Transkribering gir bedre grunnlag for analyse og kontroll av rådata fordi helheten i intervjuene kommer godt frem og man kan se tilbake på innholdet i ettertid (Jacobsen, 2021, s. 201). Ettersom to av tre deltok på hvert intervju bidro transkriberingen også til at alle kunne vurdere funnene kritisk i etterkant.

Etter transkriberingen har vi gjennomført en utforskning av data gjennom en *“tekst-graving”*, hvor vi var ute etter å finne sentrale ord og uttrykk som gikk igjen i intervjuene. Dette gjennomførte vi for å få et inntrykk av hva som *“trer frem”* fra rådataene og for å skape en første struktur i mengden tekst (Jacobsen, 2021, s. 205). Dette danner grunnlaget for neste

fase, som er innholdsanalysen. Ord og uttrykk som trer frem er “miljø”, “vil bli viktig”, “fordel” og “omdømme”.

3.5.1 Innholdsanalyse

Denne fasen av analyseprosessen tar for seg å systematisere, kategorisere og sammenbinde den uoversiktlige informasjonen (Jacobsen, 2021, s. 199). Her er det sentralt å finne likheter og ulikheter mellom respondentene og knytte dem til kategorier vi trekker frem fra intervjuene. Kategorisering vil si at vi deler opp oppgavens tema i forskjellige kategorier og deretter samle deler av teksten (rådata) i disse (Jacobsen, 2021, s. 207).

For å få best mulig forståelse av respondentenes bakgrunn og eventuelt hvorfor de svarer som de gjør, trekker vi frem relevante faktorer i tabellen under. I tabellen nedenfor gis det en kort oversikt over de ulike respondentene vi har intervjuet og hvilken stilling de har, men hovedfokuset er hvilken erfaring de har. Til slutt er det satt opp hvor lang tid de ulike intervjuene tok og hvilken intervjuform som ble brukt. Respondent 1, 2 og 3 er alle autoriserte regnskapsførere og har ledende stillinger i regnskapsbedrifter. Alle tre jobber med tradisjonelle regnskapsoppgaver som rådgiving, årsoppgjør, bokføring og autorisasjon, rapportering og annen kundekontakt og trekker frem at alle deres kunder er går inn under kategorien SMB. Som tidligere nevnt er intervjuobjekt 4 en informant, og trekker også frem erfaring med SMB.

Respondent/ informant nr.	Stilling	Erfaring	Tid/minutter og intervjuform
Respondent 1	Autorisert regnskapsfører og daglig leder for en regnskapsbedrift	<ul style="list-style-type: none"> - Har jobbet som regnskapsfører i bygd i over 20 år, og er den med lengst erfaring innenfor regnskap - Har ingen erfaring med bærekraftsrapportering - Er i en prosess for å bli miljøfyrtårnsertifisert - Har lite til ingen kjennskap til EU taksonomien og NSRS. 	40 minutter Ansikt-til-ansikt-
Respondent 2	Autorisert regnskapsfører og daglig leder for en regnskapsbedrift	<ul style="list-style-type: none"> - Har jobbet som regnskapsfører i by i over 10 år - Har ingen erfaring med bærekraftsrapportering - Er ikke miljøsertifisert og er ikke i en prosess for å bli det - Lite til ingen kjennskap til EU taksonomien og NSRS. 	40 minutter Video-intervju
Respondent 3	Autorisert regnskapsfører og avdelingsleder i en regnskapsbedrift. Regnskapsbedriften er et av mange kontorer i en landsdekkende regnskapsorganisasjon	<ul style="list-style-type: none"> - Har jobbet som regnskapsfører i bygd i over 20 år - Har noe erfaring med bærekraftsrapportering - Kontoret respondenten jobber på er ikke miljøsertifisert - Lite til ingen kjennskap til EU taksonomien og NSRS. 	45 minutter Ansikt-til-ansikt
Informanten	Leder for sin region for en landsdekkende regnskapsbedrift	<ul style="list-style-type: none"> - Har jobbet med økonomi og ledelse i over 30 år - Har mest erfaring innenfor IT-bransjen, men har de senere årene jobbet med økonomisystemer, kundekontakt og bærekraft. - Har noe erfaring med bærekraftsrapportering - Bedriften er ISO 14001 sertifisert - God kjennskap til EU taksonomien og NSRS. 	45 minutter Video-intervju

Tabell 1: Oversikt over og beskrivelse av intervjuobjektene.

3.5.2 Sammenbinding

Den siste fasen i analyseprosessen er å trekke opp forbindelser og sammenhenger mellom de ulike kategoriene (Jacobsen, 2021, s. 199). Vi prøver å få en forståelse av funnene og sette de i kontekst av erfaring, kunnskap, geografisk tilhørighet, osv. I denne delen trekker vi frem forskjeller blant intervjuobjektene som kan gi kontekst til funnene og som dermed kan bidra til en bedre forståelse.

Den største forskjellen vi ser blant intervjuobjektene er arbeidserfaring og kunnskap om bærekraft og bærekraftsrapportering. Respondent 1 og 3 stiller nokså likt med antall år i arbeidserfaringen og at de er autoriserte regnskapsførere. Respondent 2 har kortere arbeidserfaring, noe som kan være med å påvirke svarene. Informanten har lang arbeidserfaring, men erfaringen skiller seg fra respondentenes i og med at informanten ikke har jobbet som regnskapsfører, men er leder for sin region i et regnskapsbyrå. Informanten har arbeidsoppgaver innenfor bærekraft, noe respondentene ikke har.

Geografisk tilhørighet ser vi også er en forskjell mellom intervjuobjektene. Respondent 1 og 3 jobber i bygd, respondent 2 jobber i by og informanten jobber i en storby. Det kan være forskjell i etterspørsel fra kunder i forskjellige bygder, byer og storbyer, noe som kan påvirke hva intervjuobjektene jobber med og må fokusere på. Størrelsen på bedriftene kan påvirke hvilken kunnskap de har og hvor forberedt de føler seg.

Respondent 1 og 2 jobber i mindre bedrifter uten tilknytning til en større regnskapsorganisasjon. Respondent 3 jobber ved et mindre kontor, men kontoret er tilknyttet en større regnskapsorganisasjon med kontorer flere plasser. Å være del av en større organisasjon kan øke kunnskap og kompetanse fordi man får informasjon om hva andre deler av organisasjonen jobber med, noe man ikke ville fått i en mindre organisasjon.

3.6 Kvaliteten av undersøkelsen

Neste steg i undersøkelsen er å gjennomføre en kritisk drøfting av konklusjonene vi har kommet frem til gjennom undersøkelsen. Konklusjonene skal være gyldige (valide) og til å stole på (reliable) (Jacobsen, 2021, s. 227). Det har vært viktig gjennom hele

undersøkelsesprosessen å forsøke å minimere problemer tilknyttet validitet og reliabilitet. Videre i delkapittelet har vi gjennomført en kritisk drøfting av undersøkelsens kvalitet.

3.6.1 Validitet

Empirien vi samler inn må være valid, det vil si at den faktisk må gi svar på de spørsmålene vi har stilt. For at empirien skal være valid må den altså ha gyldighet og relevans. En undersøkelse bør alltid forsøke å minimere problemene tilknyttet empiriens validitet. Vi deler validitet inn i to typer for gyldighet og relevans: intern gyldighet og ekstern gyldighet (Jacobsen, 2021, s. 227).

Intern gyldighet tar for seg om det er samsvar mellom virkeligheten og forskerens beskrivelse av virkeligheten. Altså hvorvidt undersøkelsens funn er sanne og viser reelle sammenhenger (Jacobsen, 2021, s. 228). I en slik kvalitativ undersøkelse vil det være viktig for oss å vurdere om respondentene gir en sann representasjon av virkeligheten for å sikre den interne validiteten. Dette vil kreve en klar og åpen refleksjon fra vår side. Vi må vurdere om vi har fått tak i de riktige kildene, om de gir riktig informasjon, når i undersøkelsen data har blitt samlet inn og hvordan informasjonen kommer frem (Jacobsen, 2021, s. 229).

For å sikre at vi har fått tak i de riktige kildene, måtte vi vurdere om intervjuobjektene faktisk kunne gi oss riktig informasjon (Jacobsen, 2021, s. 230). Det å ha tilgang til autoriserte regnskapsførere mener vi har bidratt til å sikre at vi har fått tak i riktige kilder. Den viktigste jobben vi har gjort for å bevare undersøkelsens interne gyldighet er å tydelig kommunisere at alt vil bli anonymisert, både gjennom informasjonsskriv, samtykkeskjema og ved å avklare muntlig før vi startet intervjuene. Anonymitet var viktig for oss for å sikre at intervjuobjektene var komfortable med å gi i størst mulig grad ærlige svar. For å tilegne svarene fra intervjuet størst mulig gyldighet har vi forsøkt å legge opp intervjuet slik at intervjuobjektene kan komme med spontane innspill i tillegg til de direkte spørsmålene vi trengte å få svar på. Dette førte til at vi minsket vår påvirkningskraft på intervjuobjektene.

For å sikre den interne validiteten vil det også være viktig å vurdere i hvilken grad vi som forskere gir en sann representasjon av innsamlet data (Jacobsen, 2021, s. 233). Vi har forsøkt

å hele veien kritisk drøfte analysearbeidet ved å vurdere kategoriseringen og sammenhengene våre. Ideelt sett skulle vi hatt kapasiteten til å gjennomføre en grundigere gjennomgang, og gjerne fått andre forskere og fagpersoner til å vurdere arbeidet vårt.

Ekstern gyldighet tar for seg i hvilken grad funnene kan generaliseres. Kvalitativ tilnærming gjør det lettere å avdekke fenomener som styrker den teoretisk typen av generalisering. Det er en utfordring for kvalitative undersøkelser å få til den statistiske generalisering som er å gå fra utvalg til populasjon. Dette kommer av at kvalitative undersøkelser som regel bare undersøker noen få enheter som er trukket ut for et spesielt formål som ikke er representativt for populasjonen ellers (Jacobsen, 2021, s. 237). Som vi skrev i punkt 3.3.3 har vi kun undersøkt 4 enheter og vi har valgt dem ut fra at vi tenkte de ville gi oss relevant informasjon. Dette gjør det utfordrende for oss å hevde at utvalget er representativt for en større populasjon av enheter. Vi kan på grunnlag av dette ikke påstå at den eksterne gyldigheten er tilstrekkelig.

3.6.2 Reliabilitet

Et viktig spørsmål man bør stille seg er om det er trekk ved selve undersøkelsen som har påvirket de resultatene vi har kommet frem til. Undersøkelsesopplegget, datainnsamlingen og analysen kan påvirke resultatene våre. I slikt tilfelle vil det påvirke undersøkelsens pålitelighet (reliabilitet) (Jacobsen, 2021, s. 237).

Det er flere forhold som kan ha påvirket reliabiliteten til undersøkelsen. Siden vi har valgt å holde undersøkelsen åpen for respondentene, vil undersøkelsen ha påvirket dem. I intervju vil vi som intervjuere ha hatt en intervjuereffekt på intervjuobjektene selv om vi prøver å legge få føringer. Bruken av båndopptaker kan ha påvirket resultatet fordi konteksten kan ha følt mer unaturlig for respondenten.

En stor trussel til reliabiliteten vi har måttet forholde oss til ved metodearbeidet er faren for å være uoppmerksom, slurvete og unøyaktig i arbeidet med registrering og analyse av data (Jacobsen, 2021, s. 245). Dette er hovedgrunnen til at vi har benyttet oss av båndopptaker. Bruk av båndopptaker gjør det lettere for oss å se nyansene i ettertid og å kvalitetssikre

rådata. Vi har også forsøkt å ta hensyn til reliabiliteten i transkriberingen av lydopptakene, ved å prøve å være nøyaktig og få med nyansene fra intervjuet videre.

Vi har verken fått andre forskere til å kvalitetssikre analysearbeidet vårt, eller hatt kapasiteten til å gjenta kategoriseringene våre i større grad. Det er fare for at vi ikke har tatt nok hensyn til skjønn i kategoriseringen når vi ikke har fått gjennomført relevant kvalitetssjekk (Jacobsen, 2021, s. 246). Dette har en negativ effekt på oppgavens reliabilitet. For å forsøke å veie opp for dette har vi hatt kontinuerlig kommunikasjon og dialog med veileder for å sikre god fremgang i forskningsarbeidet.

3.6.3 Undersøkelsens kvalitet

For å vurdere undersøkelsens samlede kvalitet, må man vurdere om funnene faktisk gjenspeiler det fenomenet som har blitt undersøkt og dens underliggende virkelighet (Jacobsen, 2021, s. 246). På bakgrunn av vår vurdering av undersøkelsens kvalitet vil vi påstå at den har god intern gyldighet og reliabilitet, men noe manglende ekstern gyldighet. Vi vil derfor påstå at oppgaven gjenspeiler det som har blitt undersøkt i en god grad, men ikke i like stor grad dens underliggende virkelighet.

4.0 Presentasjon av funn

Innledningsvis i intervjuet stilte vi spørsmål til intervjuobjektene for å få en bedre forståelse av hvem de er og hvilken erfaring de har. Disse spørsmålene fungerte som en innledning i intervjuet som bidro til at intervjuobjektene kunne føle seg mer avslappet (Jacobsen, 2021, s. 156). Videre har vi trukket frem noen spørsmål fra intervjuguiden som vi mener belyser problemstillingen og der vi fikk de viktigste funnene for oppgaven. Funnene som blir presentert i dette kapittelet, vil i kapittel 5 kobles opp mot relevant teori og drøftes.

4.1 Har du erfaring med bærekraftsrapportering?

Ut ifra intervjuene sitter vi igjen med et inntrykk av at bærekraftsrapportering fortsatt er lite utbredt og dette gjelder spesielt for SMB. Felles for respondent 1 og 2 er at de har ingen erfaring med bærekraftsrapportering og ingen av deres kunder har etterspurt dette.

Respondent 3 trekker frem erfaring med èn kunde, her bidro respondenten med nøkkeltall og datagrunnlag for kunden i tillegg til tall på ressursforbruk. Som følge av rapporteringen fikk kunden positiv medieomtale og styrket omdømme. Annet enn dette har ikke respondent 3 opplevd at virksomheten har fått forespørsel om bærekraftsrapportering. Felles for alle respondentene er lite kunnskap om bærekraftsrapportering og nye lover og standarder.

Informanten har erfaring med bærekraftsrapportering fra en kunde der NSRS ble brukt i rapporteringen. Kunden var en underleverandør av et stort foretak som ville bli truffet av taksonomien. I tillegg skulle leverandøravtalen på nytt anbud, derfor ønsket kunden å rapportere på bærekraft selv om det ikke var lovpålagt. Ellers er det lite etterspørsel av bærekraftsrapportering knyttet til miljø fra kundene.

4.2 Hvilke fordeler og ulemper ser du i forbindelse med bærekraftsrapportering for SMB?

Både respondent 1 og 3 trekker frem at bærekraftsrapportering vil kunne være et sterkt konkurransefortrinn for SMB. Respondent 3 går dypere inn i dette og uttaler at SMB som er tidlig ute vil få et betydelig konkurransefortrinn tidlig, som vil styrke omdømme og bidra til at bedriften vil anses som en seriøs aktør i markedet. Respondent 3 uttaler videre at

bærekraftsrapportering vil gi bedriften et kvalitetsstempel og dermed gjøre at bedriften kan ta seg bedre betalt for produkter og tjenester. Respondent 2 ser ikke fordeler med bærekraftsrapportering før det eventuelt kommer krav om det.

Respondent 1 trekker frem at det er fare for at rapporteringen bare blir tomme ord, om den ikke fører til rapportering som gjenspeiler handlingene til bedriftene. Respondent 3 er inne på samme tema og nevner at rapporteringen må bli mer enn noen standard linjer med ord man ikke står for. Respondent 2 og 3 trekker frem at rapporteringen vil føre til store kostnader for SMB, men respondent 3 legger til at disse kostnadene må anses som en investering. Hen mener også at det er viktig for SMB å finne en balanse og at rapporteringen kan bli en unødvendig tidstyv spesielt for små foretak.

Informanten uttalte at bærekraftsrapportering vil være et konkurransefortrinn fordi børsnoterte foretak blir truffet av taksonomien og SMB må rapportere på bærekraft om de ønsker å levere til disse. Informanten trekker også fram at det vil lønne seg i form av miljøvern og det sosiale aspektet. Videre påpeker hen at en ulempe for SMB er at de ikke har samme kapasitet og robuste økonomi til å sette i gang så omfattende tiltak.

4.3 Hvordan vil regnskapsførerne jobbe med bærekraftsrapportering for SMB i fremtiden?

Alle respondentene trekker frem at bærekraftsrapportering for SMB er noe som er lite utbredt, men at det vil bli mer relevant i fremtiden. Respondent 1 og 2 trekker frem at mange av artiklene om bærekraftsrapportering er publisert i løpet av korona-pandemien, og at det muligens har blitt "overskygget" av det. Disse respondentene trekker også frem påvirkningskraften de har som regnskapsførere overfor kundene sine. Dersom de har en positiv innstilling til bærekraft, vil det kunne bidra til at kundene legger mer fokus på bærekraft og ser nytten av det. Respondent 1 mener at stat og kommune må gå i front dersom det skal bli økt fokus på bærekraftsrapportering, f.eks. ved å stille krav til leverandørene sine.

Informanten jobber aktivt for å forberede sine ansatte og kunder til å begynne med bærekraftsrapportering. Hen tror at regnskapsoppgavene i fremtiden forandrer seg på grunn av økt automatisering, og at kunderådgivning vil bli viktigere fremover. Dette nevnte også respondent 2. Informanten mener at det vil være viktig at ansatte kan snakke med kundene sine om alle de tre dimensjonene av bærekraft, og at de må kunne hjelpe kundene med å utarbeide bærekraftsrapporter.

Respondent 2 er usikker på om det er regnskapsføreren som vil være den som hjelper kunden med bærekraftsrapportering, eller om det er behov for annen kompetanse. Dersom det blir regnskapsførerens ansvar, må kunnskap og kompetanse i bedriften utvides.

Respondent 3 håper at dette blir et felt som regnskapsføreren kan bistå kunden på, ettersom det vil gi regnskapsbransjen flere ben å stå på i en tid hvor mange av arbeidsoppgavene blir digitalisert og automatisert. Informanten tenker at det mest sannsynlig vil bli nødvendig med en tredjepart som kan verifisere rapportene, og at det kan være regnskapsførerne, ettersom de sitter med alle tallene dokumentert foran seg, helt ned på bilagsnivå.

De tre respondentene poengterer at bærekraftsrapportering for SMB ikke er på plass enda, og at det trolig er langt frem i tid før det innføres krav. Dette er for det meste knyttet til ulempene presentert i intervju-spørsmålet over. Ifølge respondent 1 må det være en slags form for "ris eller gulrot" for at bedrifter skal endre atferd. Det vil si en form for formelle positive eller negative konsekvenser. Respondenten trekker frem at et eksempel på en belønning kan være at de får inngå i verdikjeden til stat og kommune. Det vil si at hen tenker at det først og fremst vil være en eventuell forventning til bærekraftsrapportering som fører til endret atferd, heller enn spesifikke krav eller lover.

4.4 Hvordan føler du deg forberedt på å jobbe med bærekraftsrapportering?

Ingen av respondentene føler seg forberedt på å jobbe med bærekraftsrapportering. De føler heller ikke at de har satt seg godt nok inn i temaet. Respondent 3 trekker frem at aktuelle mal-lister og sjekklister ikke er på plass enda. Hen trekker også frem at de er mindre forberedt på bygdene enn i byene. Informanten føler at bærekraftsrapportering fortsatt er et veldig umodent felt og trekker også frem at bygdene er mindre forberedt.

Respondent 2 trekker frem at de fører avdelingsregnskap for sine kunder, og det kan dermed være enklere for dem å gå inn i hver avdeling og finne tall i forhold til bærekraftsrapportering. Hen føler derfor at de vil lett kunne utarbeide bærekraftregnskap dersom det skulle være nødvendig. Respondent 3 uttrykker en positiv innstilling til å hjelpe kunder med bærekraftsrapportering. Ved en eventuell henvendelse ville respondenten forklart at hen ikke har erfaring med det, men vil finne ut av det. Hen sier at det er nettopp det regnskapsførere gjør, å tilegne seg ny kunnskap for å hjelpe kundene. Som ansatt i en større regnskapsorganisasjon vet hen at folk i bedriften jobber aktivt med det, og at det er gode muligheter for å få hjelp på tvers av regnskapskontorene.

4.5 Andre funn

I intervjuene kom respondentene og informanten med interessante og nyttige tanker rundt bærekraft, bærekraftsrapportering og regnskapsførers rolle i fremtiden. Alle intervjuobjektene trakk frem temaet grønnvasking i en eller annen form. Vi hadde ikke et eget spørsmål om grønnvasking så dette var tanker og formeninger som intervjuobjektene trakk frem på andre spørsmål i intervjuet. Den som snakket mest om grønnvasking var informanten som sier at grønnvasking vil bli svært relevant i bærekraftsrapportering.

Respondent 1 tror ikke at bærekraftsrapportering for SMB blir utbredt før det eventuelt kommer "ris eller gulrot", altså formelle negative eller positive konsekvenser. For at ris eller gulrot skal bli aktuelt må rapporteringen kunne kontrolleres og verifiseres av noen. Både respondent 1 og 3 trekker frem at det er viktig at det ikke bare blir tom prat fra bedriftene, og at det som blir skrevet i rapportene må gjenspeile de handlingene som blir gjort i selskapet. Respondent 2 påpeker at informasjonen som rapporteres skal være pålitelig, og da vil det være behov for en ekstern part som kan verifisere det som rapporteres.

To av intervjuobjektene skal bli, eller er miljøsertifisert. Respondent 1 på Miljøfyrtårn og informanten på ISO 14001. Ved spørsmål om hvorfor informantens bedrift valgte å ISO-sertifisere seg fikk vi til svar at det var viktig fordi man blir tvunget til å vise hva man gjør, samtidig som man ikke kan mistenkes for grønnvasking. Respondent 1 sier at årsaken til at

de ønsker å Miljøfyrtårnsertifisere seg er todelt. Det er både av noble og edle grunner, som at de ønsker å bidra til et mer bærekraftig samfunn, men også av egoistiske grunner. De egoistiske årsakene handler om at de som bedrift skal være attraktiv for kunder og ansatte, ettersom bærekraft har et stort fokus i dagens samfunn.

4.6 Resultat av funn

Hovedfunnet i undersøkelsen er at regnskapsførerne vi har snakket med ikke har erfaring eller kompetanse med bærekraftsrapportering for SMB og kundene etterspør det heller ikke. Det som går igjen i funnene er at det er forskjeller i svarene fra respondentene sammenlignet med informanten. Respondentene svarer stort sett det samme og alle har lite erfaring og kompetanse på bærekraftsrapportering. Respondent 3 sier hen er positiv til å bidra med bærekraftsrapportering til tross for manglende erfaring. Både respondent 1 og informanten trekker frem at de har et inntrykk av at utviklingen er kommet lenger i storbyene enn de har ellers i landet. Vi ser for eksempel at informanten er den eneste som trekker frem alle tre dimensjonene av bærekraft, mens de andre i hovedsak trekker fram miljødimensjonen. I tillegg viser funnene at kundene som har gjennomført rapportering av bærekraft har fått stort utbytte av dette. Dette kommer frem i god omtale av bedriftene og konkurransefortrinn på avtaler på anbud.

5.0 Drøfting

Drøfting av funnene er den siste fasen i undersøkelsen. Ifølge Jacobsen (2021, s. 402) handler drøftingen om å fremme funn og resultater som støtter eller ikke støtter forventningene våre. I tolkningsprosessen skal funnene fra kapittel 4 drøftes og vi som undersøkere skal forsøke å finne mening i undersøkelsen (Jacobsen, 2021, s. 389). Foreløpig i bacheloroppgaven har vi brukt metodologisk drøfting, dette innebærer utforming av problemstillingen og utvalget, intervjuers oppførsel og andre faktorer som er styrende for oppgaven. Substansiell drøfting handler om å samle funn og resultater fra undersøkelsen med relevant forskning og teori (Jacobsen, 2021, s. 391), og er det vi skal gjøre i denne delen. Substansiell drøfting er viktig fordi våre funn kan sammenlignes med andres og kan settes i en større sammenheng.

5.1 Regnskapsførere mangler erfaring om bærekraftsrapportering

Funnene fra datainnsamlingen viser at respondentene har lite eller ingen erfaring med bærekraftsrapportering. Dette er i overensstemmelse med forventningene knyttet til problemstillingen. Intervjuobjektene trekker alle frem at manglende krav til bærekraftsrapportering for SMB, i tillegg til lite etterspørsel fra kunder, er hovedgrunnen til lite erfaring og kunnskap på området. Det er bred enighet om at nye lover og reguleringer, slik som EU-taksonomien, vil ha påvirkning for SMB. Respondentene hadde lite eller ingen kjennskap til den kommende EU-taksonomien, eller NSRS. Selv om dette støtter forventningen om at regnskapsførerne ikke er forberedt, var det overraskende at det var så lite kunnskap på området.

Et av funnene i intervjuene var at respondentene hadde stort sett fokus på miljøaspektet av bærekraft. Ingen nevnte det sosiale aspektet av den triple bunnlinjen eller ESG, og kun én nevnte det økonomiske aspektet ved spørsmål om hva de tenker bærekraft innebærer. Ser vi på undersøkelsen til Azets (2022) sa nesten to tredjedeler av norske SMB at de hadde en god forståelse av hva ESG betyr. Den viste også at over halvparten mente at de hadde kompetanse i virksomheten til å håndtere det, noe som ikke stemmer overens med våre funn.

Det må imidlertid trekkes frem at undersøkelsen er gjort blant SMB i mange ulike bransjer, og at den ikke er spesifikt rettet mot regnskapsbransjen. Som regnskapsfører spiller man som nevnt en viktig rolle for kundene sine i forhold til daglig drift, og vi synes det er interessant at ingen av respondentenes kunder har diskutert temaet med regnskapsføreren sin. Det kan derfor se ut som at funnene i Azets undersøkelse (2022) ikke er overførbare i dette tilfellet.

5.1.1 Bærekraftsrapportering i skyggen av korona?

I Azets undersøkelse (2022) kom det frem at SMBs hovedprioritering i løpet av koronapandemien var bedriftens økonomi og overlevelse. Det var mye nytt for regnskapsførere og bedriftseiere å forholde seg til, som f.eks., endrede frister, nedstengninger, økt sykefravær og søknader om offentlig tilskudd som måtte utarbeides. Bedriftene måtte plutselig tenke kortsiktig for å overleve. Bærekraft var et tema som ble nedprioritert i tøffe tider; dette viser også funn fra respondentene.

Respondent 1 og 2 trakk frem at det hadde vært mange nye regler å forholde seg til, og at det ikke hadde vært rom for noe annet. Videre sa respondent 2 at det som regel er travelt om våren, og at det er på høsten man eventuelt kan fokusere på å oppdatere seg på aktuelle tema og ta relevante kurs. Dette er noe man kan se tendens til i Azets sin undersøkelse, hvor de fant en beskjeden økning i bedrifter som så for seg å fokusere mer på bærekraft fremover. Respondent 1 sier at det er først nå når pandemien har roet seg at man kan plukke opp igjen det som har "druknet" i koronatiden. Samme respondent trakk frem at de fleste artikler om både NSRS og EU-taksonomien er publisert i løpet av de siste to årene, og sier at dette nok er årsaken til at de har lite eller ingen kjennskap til dem.

5.2 Det lønner seg å rapportere på bærekraft

Respondent 2 så ikke fordeler med bærekraftsrapportering før det eventuelt kommer krav. Det kan muligens knyttes opp mot lite kunnskap om bærekraftsrapportering og EU-taksonomien. De andre intervjuobjektene trekker frem at fokus på bærekraft og miljørapportering kan være et konkurransefortrinn i dagens samfunn. Dette bekreftes

i topplederundersøkelsen til UN Global Compact and Accenture Strategy (2019), som viser at nesten alle toppledere mener bærekraft er viktig for fremtidig suksess.

Respondent 3 som hadde bidratt med å hente ut nøkkeltall for en kunde som ønsket å rapportere om bærekraft, sa at rapporten som kunden hadde utarbeidet førte til positiv medieomtale og et styrket omdømme. Dette kan betraktes som et konkurransefortrinn. Når det som tidligere omtalt er større fokus på bærekraft også generelt i samfunnet, vil publisitet knyttet til bærekraftsrapportering være positivt for bedriften. Respondenten mener at tidlig fokus på bærekraftsrapportering vil være et konkurransefortrinn, noe som også trekkes frem av Azets leder for forretningsutvikling og bærekraft (Lorentsen, 2021).

Informanten nevnte at bærekraftsrapporteringen de hadde gjort for en kunde førte til at de fikk fornyet sin avtale som leverandør til en stor kunde. Fordi den store kunden blir påvirket EU-taksonomien måtte de ha underleverandører som kunne rapportere på bærekraft og valgte derfor informantens kunde. Dette er noe Larsen (2020) også trekker frem og vi ser at undersøkelsens funn samsvarer med relevant teori på området. I dette tilfellet vant informantens kunde anbudet fordi de rapporterte på bærekraft. Fordi de var tidlig ute med bærekraftsrapportering som SMB hadde de et tidlig konkurransefortrinn.

Konkurransefortrinn trekker vi frem som et insentiv som kan føre til mer etterspørsel på bærekraftsrapportering fra kunder fremover.

5.2.1 Miljøsertifisering gjør bedriften attraktiv

Miljøsertifisering er også noe som trekkes frem av flere av intervjuobjektene som et potensielt konkurransefortrinn og dette bekreftes også av Miljøfyrtårnstiftelsen (u.å). Som respondent 1 trakk frem vil det være et konkurransefortrinn for å tiltrekke seg kunder, men også for å være attraktiv på arbeidsmarkedet. Dette støttes opp av undersøkelsen til PwC (2021), hvor det viste seg at tre fjerdedeler av arbeidstakere ønsker å jobbe for organisasjoner som tenker bærekraftig. På denne måten vil regnskapsbedriften få et konkurransefortrinn i forhold til å tiltrekke seg de beste ansatte i fremtiden.

5.2.2 Grønnvasking kan bli en utfordring

Det er ikke bare konkurransefortrinn som trekkes frem når intervjuobjektene får spørsmål om hvorfor de valgte å miljøsertifisere seg. De trekker også frem at miljøsertifiseringen er et effektivt virkemiddel for å redusere grønnvasking fordi det er en ekstern part som er inne og verifiserer.

Noe alle intervjuobjektene er enig om er at dersom det skal bli lovpålagt også for SMB å utarbeide bærekraftsrapportering, eller miljøregnskap, må det være noen som kan verifisere dette. Det må være noen som kan sjekke at bærekraftsrapporten ikke bare er tomme ord, men at det bedriftene informerer om faktisk stemmer. Som mislighetstriangelet forklarer er det større sannsynlighet for regnskapsmanipulasjon eller grønnvasking dersom det ligger press eller insentiver til grunn. Dersom bærekraftsrapportering skal være lovpålagt, kan dette føre til økt press for SMB, noe som kan føre til grønnvasking eller regnskapsmanipulasjon i miljøregnskapet. Dersom dette blir tilfellet vil bærekraftsrapportene miste sitt formål fordi informasjonen ikke lenger blir pålitelig.

5.3 Hvem skal dra i gang bærekraftsrapportering for SMB?

Et viktig spørsmål å se på er hvem som skal få i gang bærekraftsrapporteringen for SMB når det ikke er regulatoriske krav. Vi vil diskutere hvordan de offentlige klimaavtalene vil kunne påvirke rapporteringen, og videre diskutere hvilken rolle regnskapsføreren kan få. Til slutt vurderer vi om den økte forventningen i samfunnet vil ha noen innvirkning på bærekraftsrapportering til SMB.

5.3.1 Klimaavtaler og den norske stat

Som nevnt i punkt 2.3.2 har Norge forpliktet seg til flere ulike klimaavtaler for å løse klimaproblemene. At Norge forplikter seg til klimaavtaler kan gi positive ringvirkninger fordi de går foran med et godt eksempel. Selv om Norge har inngått avtalene, trenger de også å ha med seg næringslivet på laget for å nå klimamålene. For å få næringslivets støtte og hjelp, må bedrifter oppleve at det er attraktivt og lønnsomt å være bærekraftig.

Respondent 1 snakket om ris eller gulrot, og mener at stat og kommune må gå i front for å få i gang bærekraftsrapporteringen for SMB. Dersom staten velger underleverandører som har bærekraftregnskap vil det sette et godt eksempel og være en positiv konsekvens, altså en gulrot. Dette kan bidra til at flere bedrifter ønsker å rapportere på bærekraft og etterspørsel etter slik kompetanse vil dermed øke.

Per dags dato er etterspørselen etter bærekraftsrapportering lav blant regnskapsførernes kunder. Dette kan imidlertid endre seg dersom taksonomien innføres da den trolig vil føre til ringvirkninger for SMB. Det er en forventning om at etterspørsel etter bærekraftsrapportering for SMB vil øke dersom taksonomien innføres. I dette tilfellet vil det først og fremst være EU og den norske stat som drar i gang bærekraftsrapportering for SMB.

5.3.2 Regnskapsfører

Respondent 1 og 2 trekker frem at de som regnskapsfører har stor påvirkningskraft på kundene sine. Respondent 1 som trekker frem miljøsertifisering som et konkurransefortrinn, tenker også at det sender et signal til kundene. Hen tror at påvirkningskraften til regnskapsførerne er svært stor, og at 50-100 bedrifter kan bli mer bevisst over eget klimaavtrykk når regnskapsføreren tar et standpunkt og blir miljøsertifisert.

Informanten jobber allerede aktivt med å opplyse kundene sine om de økte forventningene. Hen trekker ikke frem at regnskapsbedriften har stor påvirkningskraft på kundene sine, men det kan tenkes at det er dette som ligger til grunn når hen holder seminarer for kunder om hvor viktig bærekraftsrapportering faktisk er.

Respondentene er lite forberedt på bærekraftsrapportering, noe som muligens kan knyttes til lite kunnskap om temaet. Vi ser at store internasjonale regnskapsorganisasjoner har stort fokus på at de kan tilby rådgiving og veiledning til SMB knyttet til bærekraftsrapportering. Det vil si at selv om respondentene våre ikke har god kjennskap til det, så er det noe store bedrifter allerede fokuserer på. Dette fører til at kunder som trenger å utarbeide et slikt regnskap lettere kan bytte regnskapskontor til noen som har kompetansen.

Med dagens teknologiske utvikling er ikke geografisk avstand et hinder lengre, noe som vi har vært inne på tidligere. Her må det også trekkes inn at respondentene arbeider på mindre regnskapskontor i enten bygder eller en mindre by i Norge. Informanten som jobber i storby sier at hen og sitt regnskapskontor trolig er bedre forberedt enn mindre lokale regnskapskontor. Respondent 1 er også medeier i et regnskapsfirma i en storby i Norge, og sier at “nye” ting som regel kommer først til byene. Hen bruker skylagring som eksempel, men det kan trolig være overførbart også til bærekraftsrapportering.

5.3.3 Økt forventning i samfunnet

Bærekraftsrapportering vil som nevnt trolig være et konkurransefortrinn for SMB. Dette skyldes økte forventninger i samfunnet. Vi ser at konkurransefortrinn er tett knyttet til omdømme og krav til store foretak i forhold til taksonomien. Antakelig vil det være forventninger og oppfordringer fra flere deler av samfunnet, enten staten, større foretak, regnskapsførere, eller samfunnet rundt. Dette kan igjen trekkes til PwCs undersøkelse (2021) som viser at arbeidstakere ønsker å jobbe i bedrifter som har et bevisst forhold til bærekraft.

6.0 Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har vi undersøkt problemstillingen *“hvilken rolle har regnskapsfører i bærekraftsrapportering for SMB i dag og i fremtiden, fra regnskapsførers ståsted”*.

Problemstillingen har vi undersøkt ved personlige, åpne intervjuer med 4 intervjuobjekter, som har gitt oss et innsyn i hvordan regnskapsførere og bransjen jobber rundt bærekraft. Vi har derfor fått et inntrykk av hvor forberedt de er. Det har de siste årene vært mye arbeid med ny lovgivning, både i EU og i Norge. Vi ser at implementering av lovgivning og forordninger er kommet lenger i EU enn i Norge og at den er kommet betydelig lenger for store foretak enn for små. Det er likevel store forventninger om at bærekraftsrapportering vil bli svært aktuelt for SMB i tiden som kommer.

Respondentene har lite kunnskaper om bærekraftsrapportering og minimalt med kjennskap til standarder og forordninger som NSRS og EUs taksonomi. Dagens kunnskaps- og kompetansenivå blant regnskapsførere er dermed ikke tilstrekkelig til å bistå med bærekraftsrapportering for SMB. Flere av respondentene mener at korona er en av grunnene til hvorfor kunnskapen er såpass lav, til tross for mye utvikling på området de siste årene. Korona-pandemien har fått stort fokus og det har vært mye å sette seg inn i for regnskapsførere og bedriftseiere. Flere trekker frem at dette har overskygget ny informasjon om bærekraftsrapportering og taksonomi.

En form for bærekraftsrapportering for SMB vil komme, men det er usikkert når og hvilken påvirkning det vil ha. Mest sannsynlig vil det ikke være regulatoriske krav som innfører rapporteringen, men en forventning i markedet og mulige konkurransefortrinn for SMB som gjør at de begynner med det. Regnskapsfører vil trolig få en viktig rolle med å påvirke kunder til å rapportere om bærekraft, men de må øke kompetansen sin knyttet til bærekraftsrapportering og EUs taksonomi dersom de skal få en aktiv rolle i utarbeidelsen av miljøregnskapet. Det å allerede nå jobbe for å bedre kompetansen vil føre til at de holder seg aktuell og regnskapsbransjen vil få flere ben å stå på i fremtiden, og dette er en mulighet de bør gripe.

6.1 Videre forskning

Bærekraftsrapportering for SMB er fortsatt et umodent område og vi ser at det gjenstår mye arbeid før det blir utbredt. Allerede i innsamling av teori så vi at det var lite forskning om bærekraftsrapportering for SMB. Det som er interessant i denne oppgaven er hvilke tanker og forventninger regnskapsførere har for fremtiden og hvordan de vil være involvert. Det blir spennende å se videre hvordan dette området faktisk utvikler seg og om regnskapsfører vil få en sentral rolle.

EUs taksonomi er planlagt å implementeres i Norge i 2022 og det er først når den er implementert at vi kan se hvilken effekt den faktisk vil ha på bærekraftsrapportering for SMB. Det vil være interessant å forske videre på regnskapsførere og hvordan de forbereder seg. Etter hvert vil det også være spennende å se om regnskapsførernes forventninger stemmer overens med utviklingen.

7.0 Kilder

Azets. (2022). *Azets SMB-barometer*. (SMB-barometer 2). Azets.

Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2020). *Regnskapsteori* (2. utgave.). Cappelen Damm akademisk.

BDO. (2021). *Handelsundersøkelsen 2021*. BDO.no

<https://issuu.com/konsis/docs/bdo-handelsundersokelsen?fr=sZmUyZDQzNjc5ODE>

Carson, S. G., Skauge, T., & Keeping, D. (2019). *Etikk for beslutningstakere : virksomheters bærekraft og samfunnsansvar* (2. utgave.). Cappelen Damm akademisk.

Deloitte (u.å.) *Sett verdiskaping og bærekraft i fokus*.

<https://www2.deloitte.com/no/no/pages/audit/articles/verdiskapning-fokus-baerekraft.html>

DNB (u.å) *Grønne bedriftslån*. <https://www.dnb.no/bedrift/finansiering/bedriftslan/gronne-lan>

European Commision. (u.å). *2050 long term strategy*.

https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en

European Commision. (u.å). *EU taxonomy for sustainable activities*.

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en#what

European Commission. (u.å.) *Sustainable Finance*. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_en

EØS-notatbasen. (2021, 18. november). *Bærekraftig finans - offentliggjøring om investeringer og risiko*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2018/sep/barekraftig-finans-offentliggoring-om-investeringer-og-risiko/id2619878/>

EØS-notatbasen. (2019, 29.mai). *Handlingsplan - bærekraftig finansiering*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2018/nov/handlingsplan---barekraftig-finansiering-/id2652793/>

EØS-notatbasen. (2021, 18.november). *Klassifiseringsforordningen*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2020/okt/klassifiseringsforordningen/id2786113/>

EØS-notatbasen. (2019, 4. januar). *Ramme for å fremme bærekraftige investeringer*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2018/sep/ramme-for-a-fremme-barekraftige-investeringer-/id2619876/>

Finansdepartementet. (2021, 14. desember). *Nye regler om bærekraftig finans vil ikke tre i kraft fra nyttår*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-regler-om-barekraftig-finans-vil-ikke-tre-i-kraft-fra-nyttar/id2892207/>

FN-Sambandet. (2021, 18. oktober) *Bærekraftig utvikling*. <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>

Forskr. om autorisasjon av regnskapsførere. (1999). *Forskrift om autorisasjon av regnskapsførere* (FOR-1999-02-08-196). Lovdata.

<https://lovdata.no/pro/#document/LTI/forskrift/1999-02-08-196>

GFRS. (2017). *God regnskapsføringsskikk*. Regnskapnorge. [grfs](https://grfs.no)

Grønnvasking.no. (u.å.). *Grønnvaskingsplakaten*. <https://gronnvasking.no/no/om-plakaten>

Gupta, A. Raghunath, A. Gula, L. Rheinbay, L. Hart, M. (2019, September). *The decade to deliver - A call to business action. The United Nations Global Compact - Accenture Strategy CEO Study on Sustainability 2019*. Accenture.

<https://www.accenture.com/acnmedia/PDF-109/Accenture-UNGC-CEO-Study.pdf>

Jacobsen, D.I. (2021). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3.utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Klima- og miljødepartementet. (2021, 8. desember). *Det grønne skiftet*. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/det-gronne-skiftet/id2879075/>

Klima- og miljødepartementet. (2021, 5.oktober). *Internasjonale klimaforhandlinger*. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/innsiktsartikler-klima/det-internasjonale-klimateforhandlingene/id2741333/>

Klima- og miljødepartementet. (2021, 22.oktober). *Klimaendringer og norsk klimapolitikk*.

Regjeringen

<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/klimaendringer-og-norsk-klimapolitikk/id2636812/>

Kristoffersen, T. (2014). *Virksomhetsstyring og regnskapsorganisering: lærebok*. Fagbokforlaget.

Kronthal-Sacco, R. Whelan, T. (2019, 11.mars). *Sustainable Share Index: Research on IRI Purchasing Data*. Stern.nyu.edu.

<https://www.stern.nyu.edu/sites/default/files/assets/documents/NYU%20Stern%20CSB%20Sustainable%20Share%20Index%E2%84%A2%202019.pdf>

Larsen, C., L. (2020, 18.desember). *EU's Bærekraftslov kan treffe små og mellomstore bedrifter hardt*. Regnskap Norge.

<https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/bransjeaktuelt/eus-barekraftslov-kan-treffe-sma-og-mellomstore-bedrifter-hardt/>

Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren mv. (2021). *Lov om offentliggjøring og et rammeverk for bærekraftige investeringer*. (LOV-2021-12-22-161).

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-12-22-161>

Lorentsen, M. (2021, 18. oktober). *Hvordan komme i gang med bærekraftsrapportering*.

Azets. <https://www.azets.no/blogg/barekraftsrapportering/>

Lyng, G. S. G. (2022, 11. januar). *Ny lov skal stimulere til bærekraftige investeringer*. Sticos.

<https://www.sticos.no/fagstoff/kategori/forretningsjuss/ny-lov-skal-stimulere-til-baerekraftige-investeringer>

Miljødirektoratet. (2021, 8.april). *Miljøstyring og miljøsertifisering*.

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/kutte-utslipp-av-klimagasser/klima-og-energitiltak/miljostyring-miljosertifisering/>

Miljøfyrtårn. (u.å.). *Dette er miljøfyrtårn*. <https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/om-oss/dette-er-miljofyrtarn/>

Miljøfyrtårn. (u.å.). *Hvorfor bli sertifisert?*

<https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/om-oss/hvorfor-ta-miljoansvar/>

Moe, T., S. (2020, 3.juli). *Ikke mer grønnvasking*. Selmer.

<https://www.selmer.no/no/nyhet/ikke-mer-gronnvasking.-eus-taksonomi-vil-revolusjonere-hvordan-baerekraftig>

NHO. (u.å.). *EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans*.

<https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/artikler/eus-taksonomi-og-handlingsplan-for-baerekraftig-finans/>

NHO. (u.å.). *Fakta om små og mellomstore bedrifter (SMB)*. <https://www.nho.no/tema/sma-og-mellomstore-bedrifter/artikler/sma-og-mellomstore-bedrifter-smb/>

Pedersen. (2021). *FNs bærekraftsmål og Norges rolle*. Norsk Filosofisk Tidsskrift, 56(2-03), 102–113. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2901-2021-02-03-05>

PwC. (2021, 9. september). *EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans*.

<https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/eus-taksonomi-for-baerekraftig-finans.html>

PwC. (u.å.). *Hva er ESG?*. <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/hva-er-esg.html>

PwC. (2021). *Upskilling hopes and fears 2021*.

<https://www.pwc.com/gx/en/issues/upskilling/hopes-and-fears.html>

Regnskap Norge. (u.å). *Nordic Sustainability Reporting Standard*.

<https://www.regnskapnorge.no/naeringspolitikk/barekraft-og-sirkulaer-okonomi/nordic-sustainability-reporting-standard/>

Regnskap Norge. (2019, 4.april). *SMB-definisjon*.

<https://www.regnskapnorge.no/contentassets/a48c0fbb07384e29870a46aeb199f54e/smb-definisjon---vedlegg-1-til-eus-gruppeunntaksforordning.pdf>

Regnskap Norge. (u.å). *Om yrket*.

<https://www.regnskapnorge.no/faget/karriere/jobb-og-karriere/>

Regnskap Norge. (2021, 18. oktober). *Regnskap Norge podden - bedrifter som ikke leverer på bærekraft kan forsvinne*.

<https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/medlemsaktuelt/regnskap-norge-podden--bedrifter-som-ikke-leverer-pa-barekraft-kan-forsvinne/>

Regnskapsloven. (1999). Lov om årsregnskap m.v. (LOV-1998-07-17-56). Lovdata.

https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1998-07-17-56/KAPITTEL_1

Revisorforeningen. (u.å.). «*Bærekraftsrapportering*». Revisorforeningen.

<https://revisorforeningen.no/fag/barekraft/barekraft-for-revisor---kunnskapsportalen/barekraftsrapportering/>

Roos. (2014). *Strategi: en innføring* (6. utg., p. 482). Fagbokforl.

SSB. (2022, 6. januar). *Virksomheter*. ssb.no

<https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/virksomheter-og-foretak/statistikk/virksomheter>

Sundalskleiv, Lene N. (2021, 29. oktober). *Små og mellomstore bedrifter risikerer å miste kunder og kontrakter*. Regnskapnorge.no

<https://www.regnskapnorge.no/magasin/sma-og-mellomstore-bedrifter-risikerer-a-miste-kunder-og-kontrakter/>

8.0 Vedlegg

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Start:

- Hvor mange års erfaring har du, innenfor regnskapsføring?
- Hvilke arbeidsoppgaver og ansvarsområder har du?
- Hvor i landet befinner kundene dine seg?
  - Vil få frem om det er et representativt utvalg eller ikke
- I hvilken/hvilke grupper er kundene deres?
  - Små, mellomstore, eller store bedrifter?

Hoveddel:

- Hvilket forhold har du til bærekraft? Hva tenker du på når du hører ordet bærekraft?
- Hvilket forhold har bedriften din til bærekraft?
- Hva forbinder du med bærekraftsrapportering? Har du en definisjon du tenker på når ordet bærekraftsrapportering nevnes?
- Har du erfaring med bærekraftsrapportering?
  - Tenker da både på store og små foretak
  - I så fall, hvilken erfaring?
- Har arbeidsplassen din retningslinjer knyttet til bærekraftsrapportering?
  - I så fall, hvilke retningslinjer?
- Føler du deg forberedt på å jobbe med bærekraftsrapportering?
  - Hvorfor, hvorfor ikke?
- Har det vært noe endring i bedriften i sammenheng med det grønne skiftet?
  - Eventuelle tiltak?
- Har du små og mellomstore bedrifter du bidrar med bærekraftsrapportering til?
  - Hvilken rolle har isåfall du?
- Hvilke kjennskap har du til den nye bærekrafts-standarder NSRS?
  - Dersom nei, forklar litt hva det er
  - Dersom ja, brukes det i arbeidet?
  - Hvilken påvirkning tror du eventuelt at denne vil ha?

- Hvilket endringer i kunders etterspørsel av bærekraft og/eller bærekraftsrapportering har du opplevd?
- “Vi har hørt at det er viktig for små og mellomstore bedrifter å sette i gang med bærekraftsrapportering og de kan indirekte bli påvirket av kravene som stilles til store selskaper. Ser du noen fordeler eller ulemper knyttet til bærekraftsrapportering for SMB?”
- Hvordan ser du for deg at dere vil jobbe med bærekraftsrapportering i fremtiden?

Avslutning:

- Har du noen flere tanker å komme med om bærekraftsrapportering for små og mellomstore bedrifter?

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Hvilken rolle har regnskapsfører for kunders bærekraftsrapportering, i dag og i fremtiden?»

Formålet med forskningsprosjektet er å undersøke hvordan bærekraftsrapportering påvirker i dag og kan påvirke i fremtiden og hvilken rolle regnskapsførere har i denne prosessen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Forskningen inngår i bacheloroppgaven til Anna Helena Almelid, Nora Sophie Nyhammer Lekven og Renate Næss Yndestad.

Problemstillingen er som følger: *«Hvilken rolle har regnskapsfører for kunders bærekraftsrapportering, i dag og i fremtiden?»*. Med underproblemstillingen: *«hvilke muligheter og trusler er knyttet til bærekraftsrapportering for SMB?»*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet og veileder Svein Tore Sviggum er ansvarlig for forskningsprosjektet. Forskningsprosjektet gjennomføres av bachelorstudentene Anna Helena Almelid, Nora Sophie Nyhammer Lekven og Renate Næss Yndestad, alle studenter ved institutt for økonomi og administrasjon ved Høgskulen på Vestlandet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Undersøkelsens populasjon er personer som er autoriserte regnskapsførere i Norge og som jobber hovedsaklig med små og mellomstore bedrifter.

Utvalget er gjort på grunnlag av Høgskulen på Vestlandets nettverk med regnskapsbedrifter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Å delta i denne undersøkelsen innebærer å svare på spørsmål knyttet til bærekraftsrapportering for små og mellomstore bedrifter og regnskapsførers rolle i utviklingen som kommer.

Undersøkelsen gjennomføres ved intervju, enten personlig, telefon eller videointervju. Intervjuet varer i maksimalt en time. Vi ønsker med samtykke å ta opp intervjuet på båndopptaker slik at vi kan transkribere intervjuet i ettertid. Din identitet vil anonymiseres og ved ønske gis det innsyn i transkripsjoner og eventuelle sitat som brukes i oppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Du kan trekke deg når som helst ved å kontakte Anna Helena Almelid på e-post:

annaalmelid@gmail.com.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Opplysninger som ikke publiseres slik som kontaktinformasjon vil bli behandlet konfidensielt og din identitet vil anonymiseres slik at du ikke kan gjenkjennes i datamaterialet. Det er kun bachelorstudentene Anna Helena Almelid, Nora Sophie Nyhammer Lekven og Renate Næss Yndestad i tillegg til veileder Svein Tore Sviggum som vil ha tilgang til informasjon. Alle opplysninger vil være beskyttet slik at ingen uvedkommende får innsyn. Dette sikres ved at taleopptak gjennomføres på Høgskulen på Vestlandets båndopptakere og transkribering oppbevares på Høgskulen på Vestlandets datamaskiner. Tilgang til informasjon er passordbeskyttet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres/slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2022.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med følgende personer:

Bachelorstudenter:

Anna Helena Almelid

annaalmelid@gmail.com

Nora Sophie Nyhammer Lekven

lekvennora@gmail.com

Renate Næss Yndestad

renateyndestad@hotmail.no

Personvernombud ved Høgskulen på Vestlandet:

Trine Anniken Larsen

Tlf: 55 58 76 82

personvernombud@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Anna Helena Almelid, Nora Sophie Nyhammer Lekven og Renate Næss Yndestad

---

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i personlig intervju
- å delta i telefonintervju
- å delta i videointervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Vurdering

Referansenummer

400254

Prosjektittel

Hvilken rolle har regnskapsfører for kunders bærekraftsrapportering, i dag og i fremtiden?

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap / Institutt for økonomi og administrasjon

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Svein Tore, svein.tore.sviggum@hvl.no, tlf: 57676149

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

Anna Helena Almelid, Annaalmelid@gmail.com, tlf: 91198265

Prosjektperiode

17.01.2022 - 25.05.2022

Vurdering (1)

24.03.2022 - Vurdert

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave regnskapsfører

BO6-2001-BO-2022-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	11-05-2022 00:00	Termin:	2022 VÅR
Sluttdato:	25-05-2022 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve		
Flowkode:	203 BO6-2001 1 BO 2022 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	408
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	15867
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	3
Andre medlemmer i gruppen:	406, 410

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei